11/26

మోహనాంగ్ర కథలు

[illegible]

ఆసందమను — [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] అప్పుడే నేను [illegible] జరుగునని [illegible] అని [illegible] పోయినాడు. [illegible] ఉండెను. [illegible] పెండ్లి చేసికొనాడు. ఆ సంపదలు [illegible] పుట్టినారు. పెద్దవాడు [illegible] చిన్నవాడయిన విచి[illegible] త్రవీర్యునకు [illegible] భీష్ముడు కాశీరాజు కుమారికలను అంబిక, అంబాలిక అనువారిని స్వయంవరములో [illegible] పెండ్లిచేసినాడు. కాని, అతడును సంతతి కలుగకుండగనే స్వర్గమునకు [illegible]పోయినాడు. అప్పుడు [illegible] సత్యవతి [illegible] "నా [illegible] నన్ను పెండ్లి [illegible] నాయందు [illegible] పోయినాడు! [illegible] పెండ్లి చేసుకొని [illegible] ఆజన్మము బ్రహ్మచారిగా ఉండెదనని ప్రతిన [illegible] భీష్ముడు [illegible] పెండ్లి కాకుండనే [illegible]పోయినాడు. [illegible] ఏమి చేయవలెను?" అని చింతించి [illegible] అప్పుడు [illegible] చెప్పినమాటలు [illegible] తల్లి [illegible] "నాయనా! నీవెప్పుడు [illegible]

సంతానోదయము లేకుండ, అకాలమృత్యువువాతబడి పోయినాడు. కావున తల్లియైన నా [illegible] నుద్దండ [illegible] యొకయిప్పుడు ఏ [illegible] అని చెప్పవలసినవచ్చె [illegible] భగవానుడు మాత్రు [illegible] గదుక నా [illegible] పుత్రుల [illegible] [illegible] భార్యల [illegible] యుక్తమని [illegible] నా [illegible] [illegible] ఇంకను [illegible]—సంపుటముక్రై యందున భోగస్త్రీ యొక్క [illegible] దాని నేల వదలదే యని కాంక్షించును! దానికిని [illegible] అంతంత్రే విదురుడు. దీనినిబట్టి ఆలోచింపగా న్యాయము పుట్టినవెంటనే తల్లితో మాట లాడినట్టును, [illegible] చెప్పి, తపస్సునకు వెళ్లిపోయినట్టులును వ్రాసి [illegible] గాదా? కాబట్టి, మీ కుమారుడును పుట్టగానే మాట లాడుటలోను, నడచి వెళ్లిపోవుటలోను [illegible] లేయుండును?

[illegible]—ఇంకొక చిన్న వింతయున్నది [illegible] చెప్పెదను వినుడు. నాకు చిన్నప్పుడే [illegible] దానికేవండలును [illegible] అందురు. అది నాయందు స్నేహాతిశయముచేతను నాకొక విద్య ఉపదేశించెను. తద్విద్యాప్రభావమువలన నేను దేవతలనుగాని, [illegible] లనుగాని యిష్టమయినవారిని ఆకర్షించి దగ్గర [illegible] కొనుచుండెడిదానను. ఒకప్పుడావిద్యవలన సూర్యుని రప్పించుకొని వానితో యథేష్టముగా భోగించితిని. ఇది నిజమని ఒప్పుకొందురా? అట్లైన నేను సూర్య సమాగమమువలన కాలిపోకుండ నెట్లు బ్రతికి యుండగలిగితిని.

కండరీకుడు—అదేమమ్మా! అట్లనుచున్నారు? వెనుక నొకప్పుడు కుంతీదేవి సూర్యుని మంత్రబలముచే తన్ను రప్పించుకొన్నది. కాదా? అతనివలన [illegible] మనుభవించినది గాదా? ఆమె కాలిపోలేదు సరిగదా కొడుకునుగూడ కన్నదిగాదటమ్మా! అట్లే మీరును కాలిపోలేదు. ఇం దాశ్చర్యముగాని, అసంభవముగాని యేమున్నది? సరిపో, మీరు చెప్పవలసినది?

[illegible]—ఏమి అలాగు తొందరపడుచున్నారు. నాయనా! చెప్పవలసిన ముఖ్యమయిన సంగతి [illegible]

యును మండిపోవున్నది. [illegible] [illegible] నేనింకొకసారి [illegible] [illegible] అంతటితో [illegible] [illegible] నేను [illegible] అప్పుడు [illegible] [illegible] అందుకై [illegible] ప్రయత్నింపుడు. [illegible] అందు [illegible] [illegible] ప్రకారము ప్రయత్నిం[illegible]

[illegible]—ఓహో! ఇదియు [illegible] సంగతి [illegible] [illegible] యుధిష్ఠిరుని భార్య అనునది హోమము చేయుచునుండగా [illegible] నిక [illegible] మంచిమాపవంటిదాలును, [illegible] పాండురిగా [illegible] అగ్ని [illegible] [illegible] మోహించి కామవికారముల [illegible] అనియును [illegible] అయిపోయిన [illegible] [illegible] ఏమి చెప్పుదు, హోమముచేయుటకై [illegible] రాలేదు? అని భార్యకేదో అపాయము [illegible] [illegible] [illegible] అగ్నిశాలలోనికి [illegible] భర్తరాకగని భయపడినది. వెంట [illegible] యి అగ్నిని జలప్రాయముగా చేసి తనకడు [illegible] నది. అయినను ఆసంగతి యెరిగియుండలేదు [illegible] శిథిలాంగియును, శిథిలచిత్తయుగా నుండుట [illegible] యముడు ఇది యేదో అపరాధము చేసియు [illegible] నిశ్చయించుకొన్నాడు, కాని [illegible] మాత్రము [illegible] పోయినాడు. అ[illegible] [illegible] [illegible] భార్య [illegible] [illegible] అత్తిపత్తిలో [illegible] [illegible] విడిచి పోగలడా? కావున, [illegible] కొని [illegible] పోయినాడు. అట్లు [illegible] [illegible] ఏమంటే! [illegible] [illegible] [illegible] ! అని [illegible] [illegible] గా అడిగినారు. అందులకు [illegible]

[illegible] భార్యను [illegible] తీసినాడు. [illegible] [illegible] [illegible] అడిగినాడు. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నాడు! అని అడిగినాడు. కాని, అది [illegible] [illegible] యమునిప్రశ్నకు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]! [illegible] [illegible] అగ్నిసంయోగమువలన యముని భార్య [illegible] [illegible] [illegible] ఇది యేదో [illegible] యందుదేవా, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] అయినపక్షమున [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నేను [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] అని యే [illegible] [illegible] వెంటనే అగ్ని ప్రజ్వలింపజేయుంచి [illegible] [illegible] వెంటనే అగ్నిదేవుడు [illegible] [illegible] [illegible] అని చెప్పి [illegible] అటువంటి అగ్నితో [illegible] కాలిపోవ [illegible] కాలిపోవుదురమ్మా!

[illegible]—సరిగాని, ఇంకొక్కటి చెప్పెదను. [illegible] నేనొకప్పుడు విలాసార్థముగా వనములోనికి [illegible] పోయి యున్నాను. అది మంచి వసంతబుతు [illegible] తీగలు [illegible] [illegible] [illegible] అది [illegible] నాకును [illegible] [illegible] ఏకాకిని. ఏమిచేయుదునను తోచినది

గాను. అప్పుడు నావిద్యను స్మరించి దానివలన ఇంద్రు [illegible] యథేష్టముగా ఇంద్రభోగ [illegible] [illegible] ఆనాటిసంగతి తలచుకొన్న [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] వచ్చినది. ఇంక [illegible] [illegible] ఏమనిచెప్పగలుగుదును? దేవేంద్రభోగ [illegible] [illegible] [illegible] నా కాయింద్రునితో [illegible] [illegible] పుట్టినాడు. ఈ విషయమును [illegible] [illegible] అంతేమనగా, సరే, నా [illegible] [illegible] [illegible] విన్నదున్నది. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] మంచిమంచి [illegible] [illegible] [illegible] నాసాంగత్యము [illegible] [illegible] [illegible] అటువంటి అటువంటి [illegible] స్త్రీలు గలవానికి నావంటిసామాన్యస్త్రీ [illegible] [illegible] కనుపట్టినదంటే!

కండరీకుడు—అవ్వగారూ! మీరు రామాయణము, భారతము పలుసారులు వినియుందురుగదా! ఇటువంటి సందేహములు మీ కేల కలుగుచున్నవి? ఆకథలు [illegible] [illegible] నేను మీ ప్రశ్నకు రామాయణ భారతములనుండి ఉదాహరణముల [illegible] [illegible] సందేహములను తీర్చెదను. ఒకప్పుడు [illegible] ఇంద్రుడు గౌతమ ఋషి భార్య అయిన అహల్యను కామించి [illegible] యెట్లయిననేమి? తన పట్టు [illegible] [illegible] ఆసంగతి దానిభర్తకు తెలిసి [illegible] శపించినాడు. దానివలన ఇం [illegible] ఇంద్రుడు సహస్రభగవానుడయిపోయినాడు. స్వర్గము [illegible] సిగ్గుపడి పాపము! అప్పటివనములలో [illegible] [illegible] కాలము గడపుకొనుచున్నాడు. [illegible] [illegible] బ్రహ్మచారులైన గౌతముని శిష్య [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] పాపము! వారిని కష్టపెట్టి మొదలు [illegible] పెట్టినారు [illegible] దుఃఖపడుచుండగా [illegible] [illegible] చెప్పవలసిన దేమున్నది? [illegible] స్వర్గమునకు పోలేదు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

చేయుచున్నారు. ఇంతలు, ఏనాన్నిక్షణము దేవేంద్రుడు [illegible] నను నా సంసారము కాని యు [illegible] సృష్టిని మాచి [illegible] [illegible]లను చెప్పంగా, అప్పుడు మునులు [illegible] [illegible] గౌతముని పాదములమీదను బడి [illegible]న్నారు. వారియందలి [illegible] యిం[illegible] ప్రశంసలు బదులుగా [illegible] నీకే స్వర్గమునకు [illegible]న్నారు. ఇక [illegible]? [illegible]—మళ్లోకప్పు డాయింద్రుడే కుంతి కోరంగా నాతో సహవాసము చేసినాడు. అందువలన నా కొక మహాప్రతాపశాలియును, మహాధనుర్ధరుడు నగు అర్జునుడు పుట్టినాడు. ఇంద్రుడు తపస్వినులను విడిచి పెట్టి, మనుష్యస్త్రీ లయిన—అహల్యతోను కుంతితోను భోగించినప్పుడు మీతోమాత్ర మేల భోగించడు? మీరుమాత్రము వారికంటె తక్కువరూపలావణ్యాదులు గలవారు గనుకనా? ఇంతవ్యభావస్థలో నే యుంటేన [illegible]గా ఉన్నారే! పసుపుతోనమువలె మీ [illegible] చక్కంగా ఉండెడివారో కదా! మాయాపాపపురోమ్నులకు మీ—ఆరూపలావణ్యాదులు మాదృష్టిపు లేక పోయినవి! సరి;మోసంబేమును అన్నియును దీ[illegible] గదా! ఇంక విశ్రమింతము—గాని ముందుసంగతి [illegible]—ఆలోచన?

ఖంజె—నాయనలారా! ఏల ఈలాగు [illegible] పడుచున్నారు? అప్పుడే సరియా? నేను చెప్పవలసిన వింతసంగతులు చెప్పనేలేదు. ఇవి వాని కుపోద్ఘాతప్రాయములు. సరిగాని, మీ కెవరికయినను నా పేరు గాని, నా—ఊరు గాని, నా గోత్రము గాని, నా [illegible] గాని, నా పుట్టుపూర్వోత్తరములుగాని తెలియునా లేదా? ముందు దాసంగతి చెప్పండి.

మూల—ఏమమ్మా! అలా గడుగుచున్నారు? మాలో మీ యోగ్యవ్యవహారములను ఎఱుంగనివా రెవరున్నారమ్మా? అమ్మా, పాటలీపుత్రనగరములో నాస్వను చేయుచుండెడి గౌతమగోత్రోద్భవుడయిన నాగశర్మ అను బ్రాహ్మణునకు భార్య అయిన నాగశ్రీ అను దానిగర్భవాసమునుండి పుట్టినకుమారికవుగారా? మీ పేరు ఖండవణ అని జగ త్తంతయు నెఱుంగును. అసలు మాయవయిన మీ [illegible] నన్ని మాయలు—మర్మములు తెలియగదు. సరియా, సరిగా చెప్పియున్నానా?

[illegible]—అమ్మా! మూలదేవ[illegible] [illegible]న్నా వు గాని, అని నట్టి[illegible] అన్నట్టు మీరు పురుషు లయినా! పురు[illegible] [illegible]జని. కాని మీరట్టి [illegible] కాను [illegible] [illegible]రూపమునందుంటే [illegible] [illegible] తపస్వి ప్రాడపక్షి [illegible] [illegible]గా నే [illegible] [illegible] బ్రాహ్మణ [illegible] [illegible] వంటిపుణ్యాత్ములా? నే నా[illegible] [illegible]. నా పేరు [illegible] యం[illegible] రాజమందిరమునందమున నే [illegible]ధాన్య[illegible] దేశిని. నే నొకవేయిమంది కాలివాం[illegible] రాజాంతఃపురములో నివారిబ్బ [illegible] [illegible]రాలనయి ఉండెడిదానను. ఒకనాం[illegible] [illegible]వాండ్రచేతను [illegible]యిందుకొని [illegible]సిన[illegible] [illegible] నదీతీరమునకు పోయినాను. [illegible] అన్నియు [illegible]గా ఉదికి [illegible] చినా[illegible] ఎక్కడినుండివో పెద్దసుడిగాలి వచ్చినడిన[illegible] నబట్ట లన్నియును ఎగిరిపోయినవి. పాప[illegible] చాలభయపడిపోయినారు. నేను వాండ్ర[illegible] జాడనని "ఓసి! మీ రేల భయంప[illegible] ఇందు మీకు [illegible]మున్నది? గనుక [illegible] నిట్టి—ఉపద్రవము [illegible]ంచినది. మీ రిందు[illegible] చింతింపవలసినపని లేదు. ఇంక మీ[illegible] పని లేదు కావున మీ [illegible]యినచోటి[illegible] రాజుగారివలన వచ్చెడి—ఉపద్రవమును నే[illegible] [illegible]ంచుకొనియెదను తెంపు. మీ రింక [illegible]దేని[illegible] [illegible]" అని వాండ్రకు ధైర్యము చెప్పి పంపిం[illegible] నొకతిర్యగ్జంతురూపమును ధరించి రాజుగారి[illegible] వనములో తిరుగుచుంటిని. అంతట [illegible] [illegible] వనల నే నిట్లాలోచించుకొన్నాను. "[illegible] ముతోనే ఉంటినేని తోటమాలీలు నిజముగా[illegible] అనుకొని చంపివేయకమానరు. నిష్కారణముగా[illegible] వలసివచ్చును" అని యాలోచించుకొని వెంట[illegible] రూపమును ధరించి ఒకానొక—అశోకవృక్షము[illegible] కొన్నాను. అవతల రాజుగారు మామూలుగా [illegible] కాలను కోటకు బట్టలు [illegible]పోవుటచేతను మా[illegible]

[illegible] మనుజులను పంపించినారు. "[illegible] [illegible]స్త్రీ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]పట్ల [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గారితో [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "మా [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] రావలసి [illegible] వాండ్ర [illegible] [illegible]ంప [illegible] [illegible] చాటించినారు. అదివిని పాపా[illegible] [illegible]లందరును [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]కొన్నా [illegible] [illegible] విడిచి [illegible] ఇంటికి [illegible]కొన్నాను. [illegible] [illegible] బట్టలు [illegible] [illegible] నేటి—[illegible] [illegible]డు. కాని, అప్పుడు [illegible] [illegible] చర్మబంధనము [illegible] [illegible] తినివేసి అప్పుడు [illegible] [illegible]వలన త్రాటి [illegible] [illegible]లను [illegible] తిరుగ [illegible]డు. అంతట [illegible] [illegible]తో [illegible] మాతండ్రి అది తీసి [illegible] పెద్ద త్రాడు [illegible]నితో ఉన్న బట్టలు [illegible]కొని సంతో[illegible] [illegible]ంటికి చేరుకొన్నారు. ఈసంగతి నిజము [illegible] [illegible]ప్రమాణముగా [illegible]. సత్యమని [illegible] [illegible]నపక్షమున సరిసే. లేనపక్షమున భోజన [illegible]మున ప్రయత్నించునది.

[illegible]—ఆహా! మీ రన్నట్టు బుజువులు [illegible]క్షమున అట్లే ప్రయత్నించెదను గాని, పురా[illegible] [illegible] ఇట్లున్నది. అది మీకు నమ్మిక [illegible] [illegible]డు. సంకేతముగనే చెప్పెదను. ఈశ్వరుని [illegible] [illegible] మొదలు కనుగొనుటకు పోయిన [illegible]ష్ణువు తుదకు కనుగొనజాలకయే తిరిగితిరిగి [illegible] పడి [illegible] [illegible]. అదియును కాక, [illegible]తో [illegible] సయి[illegible]

[illegible] [illegible]కారముగా [illegible] గదా! [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]న్నారు. [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] పెద్దకోట్లు [illegible] కట్టినాడు. [illegible] [illegible] అం[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] బట్టలు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]? ఇందేమి [illegible] [illegible]. నాకే కాక [illegible]మాత్రము మీ చెప్పిన [illegible] సందేహ[illegible] ముందునా? ఉండదు— ఉండదు.

[illegible]—సరియే కాని, నేను స్త్రీరూపమును విడిచిపెట్టి తిర్యగ్జంతువుగాను, లతగాను ఎట్లు మారగలిగినానో సప్రమాణముగా చెప్పవద్దా?

[illegible]—నేను ప్రత్యక్షముగా చూచిన దేదియు నుదాహరింపను చాలను, ఉదాహరించినను మీకు నమ్మకము గలుగదు. కాన పురాణములలో ఉన్న సంగతులే చెప్పి మీచేత నొప్పించెదను. గాంధారీసుతుడు [illegible] మనుష్యభావమును విడిచిపెట్టి, [illegible]రూపము యిన—ఒకానొక చెట్టుగా మారిపోయినాడు. మొదట్ల నతడు నహుషుడను పేరుగల రాజై యుండెడివాడు. అనేకయుద్ధములలో నతడు యుద్ధములలో దేవేంద్రుని జయించినాడు. పరాభవము కలిగినందువల నింద్రునకు కోపము వచ్చినది. ఆసంగతి తెలిసికొని బృహస్పతి రాజునకు శాప మిచ్చినాడు. అందువలన నహుషుడు [illegible]జగరము (కొండచిలువ)గా మారిపోయి వనములోనికి చేరుకొన్నాడు. మఱికొన్నాళ్లకు దైవయోగమువలన పంచ పాండవులును అడవులలో ప్రవేశించియున్నారు. వారిలో భీముడు విహరించుచు పాముండెడిచోట నుండి బయలుదేఱినాడు. ఇంక నేమున్నది? దగ్గఱకు రాగానే పాము మ్రింగివేసినది. ఈసంగతి ధర్మరాజునకు తెలిసి పరుగెత్తికొని పామును సమీపించినాడు.

[illegible]

రయిపోవుదురు. ఏమనఁగా, [illegible]
[illegible]?

నలుగురును—అమ్మా, శ్రీమతిగారూ! [illegible] ఇంతమాట నోటను రానిచ్చేరు. స్త్రీలు మానవుల లనియు, జనులచేత [illegible] ప్రసిద్ధిని పొందియున్నారు. ఇప్పుడు మీ [illegible] యీమాట వినఁగానే మీరు [illegible] లని మేము [illegible]. సుందరీమణీ! మీ [illegible]. [illegible] పుట్టినపురుషులను [illegible] జయింపఁజాలరని ఖండితముగా చెప్పఁగలము. అట్టిస్థితిలో మీవంటి—అందుని, అందున వృద్ధావస్థలో నున్నది జయింపఁగల దన్న నెవ్వరయినను నమ్మెదరా? అసంభవము; అసంభవము; ముమ్మాటికిని అసంభవము. [illegible], [illegible] అమ్మగారట! ఇటువంటి పెద్దమాట [illegible] రో పెద్దలు [illegible] అని [illegible] పరిహసించినారు.

[illegible]—[illegible]! అలా [illegible]? [illegible] తనకు [illegible], అట్లు చేసి నే నిప్పుడే [illegible]. ఇం [illegible]

[illegible]

పిల్లవాఁడు అన్నమాటలు [illegible] బాలిస్త్రపడిపోయినారు. [illegible] మును [illegible] "అమ్మగారూ! [illegible]" [illegible] ప్రపంచములో [illegible] పేరని గర్వించుచున్న [illegible] నారు. కాఁబట్టి [illegible] మేము మంగీకరించుచున్నాము. [illegible] మీ [illegible] పెట్టించి [illegible] ఏమర్గోములనుండి [illegible] భోజనము [illegible] మేము [illegible] యున్నాము. [illegible] ప్రాణదానముకంటె [illegible] దానిని [illegible] పొగడుటచేతను, [illegible] కొని ఆమె చెప్పినట్టులు [illegible] న్న [illegible] వని. అక్కడనుండి [illegible] కెన్నో [illegible]

[illegible]

పాపముచేత [illegible]! [illegible] కాలమున [illegible] [illegible] పాపము! [illegible] చాలప్రమాదము జరిగెను. ఇది సామాన్యముగా [illegible] నది గాదు. [illegible] పాపము! నిజముగానే [illegible] [illegible] కొన్న [illegible] [illegible] ఏమిదారి [illegible]? ఏమయినను [illegible] దీని [illegible] [illegible]? [illegible] ఇంకా నెంత [illegible]

[illegible]

[illegible]

గాజుల సెట్టి

మునిమాణిక్యం నరసింహారావు గారు, (సాహిత్యసమితి)

ఆమె

దింపుకొనుము [illegible]
[illegible] నా కేమి [illegible]
తేనగా [illegible] తెచ్చినావ?
మోజు పుట్టెను వ[illegible] గాజులయి.

ఆయన [తనలో]

మోజు [illegible] గాజులపై [illegible]!
ఒత్తకు[illegible] తోటుగునూ సత్తముగను
[illegible]
అధికముకు[illegible] మోయి ఈ యతివ[illegible]!

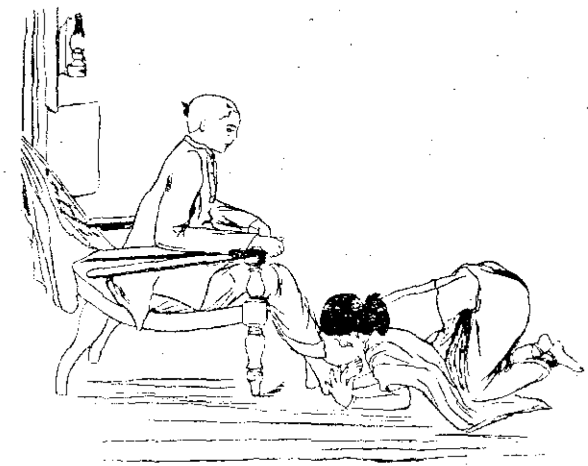
సెట్టు[illegible] నోస[illegible]
[illegible]
సెట్టు[illegible] చుట్టు[illegible]
[illegible] కు[illegible]!

[illegible] ముదిత[illegible]
[illegible] మోయి[illegible]
సెట్టి, [illegible] నేల [illegible] దోయి[illegible]
[illegible] తేనియ లోబుకు నోయి[illegible]

సెట్టి, నీ వెంత [illegible] చేసి పుట్టినావు!
ఎంత యత్నించి[illegible] నాకు నెపుడు చి[illegible]
[illegible]!
[illegible]! [illegible]!

౧

[illegible] నరసింహారావు [illegible]

"వీరా ప్రథమభార్యను జానకిని"

నిలువున.
స్త్రీ తనపాదములపై
[illegible] నరసింహారావు "ఎవరమ్మా [illegible] నీవు" అనెను.

"పాదముల నంటరాని పరురాలనుగాను"

పరురాలుగాక తనపాదము నంటుట కర్తవ్య[illegible] [illegible] నాయింతి యెవరు? నరసింహారావున కేమియు [illegible] లేదు. అనాలోచితముగా నప్రయత్నముగా "అయిన నీవెవ్వరు?" అనువాక్య మాతనినోటినుండి వెలువడినది.

"వీరా ప్రథమభార్యను జానకిని" అని యిట్లు [illegible] యింపుమం[illegible] కన్నీటిచే నరసింహారావు పాదములు కడిగిన ట్లయినవి. నరసింహా

... ప్రేమ...మును ... మము వయసుచేయించు ... యింటికిఁగూడ బంపలేదు. ఆ

కన్నులలో నిప్పును పువ్వులు పుట్టినవి. ఎదుటి వస్తువు కనఁబడుటలే చెప్పజాలిల్లకు; ఇంక గొన్నాళ్లకాపిల్లకు రెండుగూడ కనఁబడని స్థితివచ్చునని యందఱు చెప్పుచున్నారు. ఇక వైద్యము చేసినను లాభము లేదనికూడ చెప్పుచున్నారు. ఆ రోగమట్టిది. ఈ గ్రుడ్డి పెండ్లము నీ కెందులకు? ఆపిల్ల యొక్క పుట్టినింటి తల్లిదండ్రుల ద్రోహమున బడియుండవలసినదే. కాని నీ కొక మంచి సంబంధము కుదిర్చితిని. పిల్ల చక్కని చుక్క; మాఘ శుద్ధ దశమి నాఁడు వివాహముహూర్తము" అంటు నరసమ్మని తండ్రి వద్దనుండి జాబు వచ్చినది. మతి హీనతయో, చిన్నతనమో, పితృభయమో, ఏమైననేమి నరసింహారావు నిజానిజములు పరికింప లేదు. యుక్తాయుక్తతలు యోచింప లేదు. పరిణామములు విమర్శింప లేదు. తండ్రి చెప్పినవేళకు వచ్చినాడు: మరల నాలుగు సంవలు యింట సమ్మరించినాడు; అయిదు దినములు పల్లకిలో నెక్కి యూరేగినాడు. ఎప్పటివలె చదువునకు వెళ్లిపోయినాడు.

క్రమముగా నరసింహారావు బి. ఏ., బి. యల్. పరీక్ష నిచ్చినాఁడు; ప్లీడరైనాఁడు; చిన్న భార్య కాపురమునకు వచ్చినది; తండ్రి రాలిపోయినాఁడు; తానే స్వతంత్రుఁడైనాఁడు. ప్రజ్ఞగల ప్లీడరని పేరుపొంది వేలకు వేలు ధనము గడించినాఁడు. మేడలు కట్టినాఁడు; భూములు కొనినాఁడు; బ్యాంకులు నింపినాఁడు; నగలు చేయించినాఁడు; మోటారుబండి కొనినాఁడు; ముగ్గురు

... [illegible] పరు ... [illegible] ... చెంపరా! ... వెడు కన్నులు ... [illegible] ... లసి వచ్చిన్ని ... [illegible] ... మునచ్చినది. అప్పుడు వర్తించి [illegible] ... కెల్లజబ్బు నయ మేనా" యని ప్రశ్నించెను [illegible]

"నా కండ్లకేమి ?

'నీ కండ్లలో పువ్వులుపూచి దృష్టి [illegible] గాదా? మీ నాయనగారు వైద్యము చేయిం[illegible] టయేకాక మా నాయనగారు "మా యింటి [illegible] నేమియు బాగుచేయించుకొందు" మనిన పంప లేదు [illegible]

"నా కన్నుల కెప్పుడట్టి దురవస్థ పట్టి [illegible]

"అయిన నా తండ్రిమాట యబద్ధమా [illegible]

"అబద్ధమే."

"నీ కేవ్యాధియు లేక సుఖముగా నున్న [illegible] తలి దండ్రులు నాకు మరల వివాహమేల చేయు [illegible]

"పునస్సంధానకట్నము వేయున్నాటు [illegible] మా తండ్రి యీయజాలమటచే."

నరసింహారావు సంభ్రమాశ్చర్యములకు [illegible] నిశ్చేష్టుఁడైనాఁడు. కట్నముల దురాగత [illegible] తండ్రి లుబ్ధత్వ మెఱుఁగును. నిజముగ కట్న [illegible] వారిని పీడింప, వారు కాదన, తండ్రి యీ మా[illegible] లను నమ్మి తనకు మరలవివాహము చేసియుండవ [illegible] ఇంక నబద్ధమేమున్నది? సంశయ మేమి యున్నది! [illegible] తలఁపగనే సిగ్గుచేతను విచారముచేతను నరసింహా [illegible] క్రుంగిపోయెను. 'ఎంత విచారపడిన నేమి, గత జ[illegible] బంధనము' అని నరసింహారావునకుఁ దోఁచినది. ఆ [illegible] పరిహారార్థముగా భార్యనిప్పుడు సాంత్వనవచ[illegible] ముపలాలించువలెనుఁ నన చిత్తమునకు స్వాస్థ్యము [illegible] నరసింహారావు భావించెను. కాన "జానకీ; నేను [illegible]

[illegible] ...నము]

[illegible] ...నిది. నీవు పతి పరిత్యక్తనిపై [illegible] ...న భోగములతోఁ దులఁదూఁగు [illegible] ...ముండినను నన్నుఁ బలిపెట్టి [illegible] ...ముంటినో దేవా! ...మింప [illegible] ...ంచను విశ్వసింపను, విశ్వాసము [illegible] ...చెప్పిన ... ప్రవర్తించితిని. [illegible] ...యగును. కాని నా ద్వితీయ [illegible] ...నేను విశేషము పెద్దవాఁడను [illegible] ...బాల్యవివాహ పాపఫలము. అయినను నీయెడ [illegible] ...యొప్పుకొనెదను. కాని యిది [illegible] నేను ...పూర్వకముగాఁ జేసినదిమాత్రము [illegible] ...నీవును నాకును వన్నొక్కొక్కావస్థ [illegible] వివాహ ... మరల నన్ను నీ వెఱుఁగవు. [illegible] ...నెఱుఁగను. కాల మిట్లు గడచినది. అయిన [illegible] ...నది. ...వానికి వగచిన లాభము లేదు. [illegible] ...నేను విస్మరించి యూరుకొనుట [illegible] ...ధము. కాని నీవు సోలుపు నాలుగువందల [illegible] ...ములు నన్ను పల్లపుభూమిని నీ యిచ్ఛానుసార [illegible] ...నిందునన్ను వ్రాసియిచ్చెదను. చాలునా?"

"నాథ! ...కాలిన యాస్తిని నాజనుఁడే నా [illegible] ...యెను. ...! ఏకైకపుత్రికను నాయవస్థకు [illegible] దుఃఖ ... నా తలిదండ్రులు మరణించిరి. నన్ను [illegible] ...లకిన వీరు వదలిపెట్టితిరి. కాన మాతాపితృ [illegible] పతిపరిత్యక్తను, సంతానహీనను, తిన దిండి [illegible] మరణించినను నాకొఱకు దుఃఖించువా రెవ్వరు? [illegible] ...ందులకు ...? సద్భర్తృకను ధనమా? నిత్యము [illegible] ...యముల ...ను న్యాయవాదులకు నను రిట్లు [illegible] ...చుట న్యాయమా?"

జానకినోటనుండి వెలువడిన మాటలలో నిశితశర [illegible] నరసింహారావు యేర్పఱుపఁజాలక పోయెను. ఆ [illegible] ...పేటుల కాతని హృదయనాళము తెగినట్లయ్యె [illegible] ...పరస్పరమహారసములలో నతిచాకచక్యముతోఁ ప్రసం[illegible] ...దు నరసింహారావు నోటనుండి మాటలే వెలువడ [illegible] ...లేను. చాలకే పున కతిప్రయత్నముతో, గంపితస్వర [illegible] ...తో, "అయిన నీకేమికావలె" నని యడిగెను.

"విచారించనేల."

నరసింహారావు ... నేకపరి ...

నా ...లేదు. ...మియూ...ను? ...భార్య కాపు ... ముండ్రువ్వి ... ...లన్ని... ... ...సంగక ... యుండుమన్నది. ... కికి భార్యకమ్మ ... ...కనెను ...మున్నాను. అట్టిలో ని భార్యను ...కొనిపోయి ...యుండుదును? తీసికొని ...లో నాకు ...కొనునా? ఆమె లేమైనఁగాని ...నానె ...నుచా? అన్ని శాస్త్రములలో నుభయ పత్ని వానవంటి ...లేదని చెప్పలేదుకదా! అట్టిలో ...వేళల ... ...తెచ్చిపెట్టుకొనుము! లేదా? "...నీవ" యని దీనానననుయై యాచింపుచున్న యిల్లాలిని నిమ్మకాయనుగాఁ గొనిపుచ్చుకొంట్లు? ఈ తర్కవితర్కములతో నరసింహారావు మానసము సంక్షోభి మయ్యెను. కోమలహృదయుఁడగు వానికి భార్యను దీసికొనిపోవు ధైర్యముగాని, నిరాకరించు కాఠిన్యముగాని లేదయ్యె. కాన నాతఁడు కలఁగఁ జారిన చిత్తముతో జానకిగోలుపు నిట్లు పలికెను.

"జానకీ! నేను మరలఁ బెండ్లాడిన సంగతి నీకుఁ దెలియునుగదా!"

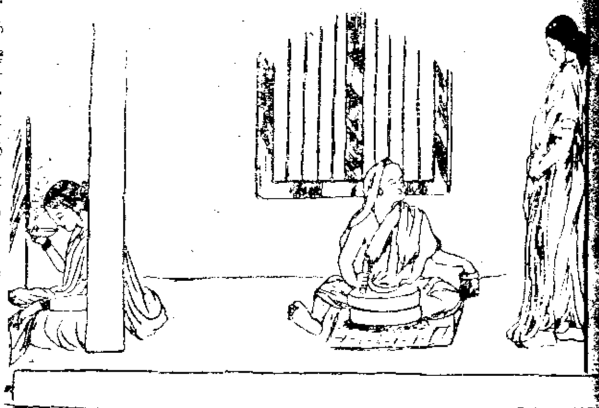
"తెలియును."

"ఆవిడ పదేండ్లనుండి కాఁపురము సేయుచు గృహయజమానురాలును, పిల్లలతల్లియునై యున్నది. న్యాయము విచింపఁదలఁచినచో మఱి నీవుకూడ యట్టిదానవే! కాని యొకయొఱలో రెండుకత్తు లిముడునా? విన్న కాదనుట ...గాదు. నా మనోగతాభిప్రాయము తెలుపుచుంటిని. నీవే చెప్పుము!"

"ఇంటిలో బూర్వమేకత్తియున్నదో, ఆకత్తియే సర్వదా యుండవచ్చును. కాని స్వామీ! బుద్ధిదెలిసిన నాటనుండి పతివిముక్తనుగానే యుండుటచే నన్ను జూచినవారెల్ల "అదిగో! మగఁడు వదలిపెట్టిన పిల్ల" యని వ్రేలజూపువారు. ఆవాక్యము నా కెంతయో యవమానకరముగ నుండెడిది. ఆయవమానవాక్యమునను విని యిరుగిల్లెఱుఁగ; పొరుగిల్లెఱుఁగ; బంధుగృహమెఱుఁగ; పెండ్లిపేరంటము లెఱుఁగ; వేడుక లెఱుఁగ; ...నోము లెఱుఁగ; చక్కనిచీరరవిక లెఱుఁగ; అందను నాథసేవము లెఱుఁగ; వేయేల? నా డ్డియందు విర

బరాసిన పుష్పములపైని పలుమారుము [illegible]; అగ్గా [illegible] స్వర్గస్థితిలో [illegible] గ్రామ్యాలై వచ్చిన [illegible] అని లోపలను [illegible] ములపరిత్యజించి [illegible] మున్నాను. నాథా! సీయింట [illegible] హించి వాకిటి [illegible] నా యాప యశము బాపరా! నన్ను [illegible] తలదాచుకొని తిన్నట్లు చేయరా!"

తన పాదములపై వేగముగా బడుచున్న [illegible] బాష్పధారలచే జానకి తీవ్రముగా వేన్నుచున్నట్లు నరసింహారావు గ్రహించెను. జానకి శోకాన్ని [illegible] హృదయమును కన్నదానిగ గ్రహించెను. ఇక నవ్రుముగా దనుట కాతనికి [illegible]. అంత నాతడు కనుల నీరు గారుచుండ [illegible] "జానకీ, శోక [illegible]. "నీవు నిన్ను నా యింటికి దీసికొని వెళ్ళెద" నని పలుకు మ[illegible] జిరభర్తృవియోగ [illegible] గ్రహించి [illegible] జరమునలె నున్న జానకిని తన పాదములపైనుండి [illegible] లంబట్టి లేవదీసెను.

"దేవుడమ్మా పీట"

౨

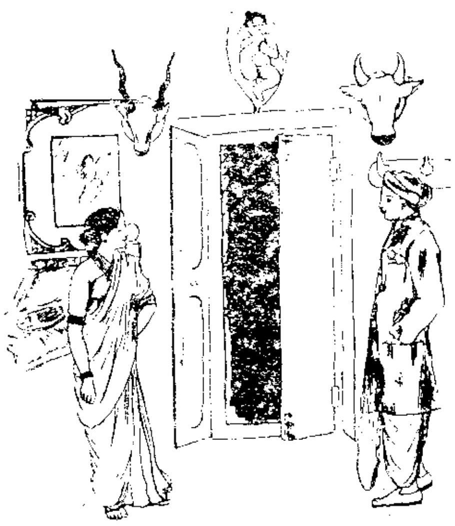
జానకీ సహితుడై మోటారుబండిపై [illegible] నరసింహారావు దాదాపు మొనిమిదిగంట లగునరికి సుం టూరులోని స్వగృహమున కేతెంచెను. మార్గమధ్య మున జానకికిని, తనకును జరిగిన పరస్పర సంభాషణలో దాను బసచేసిన గృహము జానకి మేనమామగారిదని నరసింహారావు తెలిసికొని యాశ్చర్యపడెను. 'దైవ ఘటన చిత్రముగదా!' అను కొనెను.

నరసింహారావు బండి దిగగనే తనవాకరుతో నీమెను లోనికి దీసికొని పొమ్మనిచెప్పి తాను కచ్చేరి సావడిలోనికి వెళ్ళెను. [illegible] జానకి లోపలికి వెళ్ళెను. నరసింహారావు చిన్నభార్యయగు సుందరి యప్పుడు కాఫీ [illegible]. నరసిం [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]! అత్తగారైన [illegible] కాన [illegible] సుందరి [illegible] గర్వించెను; [illegible] కాని [illegible] సాధారణముగ [illegible] [illegible] కాన జానకికి సుందరి భాగ్యము గలుగలేదు. పనిమనిషితో [illegible] ములకో, లేక [illegible] పనిపాటులు [illegible] వచ్చిన స్త్రీనిగా సుందరి భావించెను. కాన [illegible] [illegible] లూరకొనెను.

జానకి [illegible] నిలుచుండి [illegible] ఎవరు [illegible] లేదు. కొంతసేపటికి [illegible] నరసింహారావుతల్లి జానకివంకజూచి "దేవుడ[illegible] పీట" యనెను. మాటమంచితింపులు [illegible] యున్నస్థితి జానకికి మిక్కిలి [illegible] ముగను నుండెను. అత్తగారట్లు ప్రశ్నించగనే జా[illegible] మతింతదుఃఖము వచ్చెను. అంత నామె [illegible] గన్నీరద్దుకొనుచు "బ్రాహ్మణకోడలను" అ[illegible] పెద్దమ్మగారికి [illegible] జానకి తేటపాటజూచి "అమ్మాయీ! [illegible]

[illegible] జానకి [illegible] "[illegible]" అని [illegible] ప్రశ్నించెను. "[illegible] [illegible] "ఏమమ్మా! [illegible] [illegible] యెరుగలేదు? ఏకాల [illegible] గలుగనున్నదో! అందుకు నీవంటి [illegible] కావా?" అని [illegible] సుందరి సైగల [illegible] జానకిపై నను [illegible] యూహించెను.

నరసింహారావు పెద్దభార్యను తీసికొనివచ్చిన యింటిలోని పనిపాటులవారికిం గాదుగదా, [illegible] క్షణములో తెలిసిపోయి [illegible] ఏగిరోప్పించుకొనివచ్చి జానకిని 'పంపు చేసుకున్న దన్నదే! [illegible] [illegible] యేమికానుందో!' యనియు, 'సుందరి [illegible] [illegible]గా' నున్నదనియు, లోలోన [illegible] సాధించిరి. 'ఆ[illegible] మెట్టదియో' [illegible] మరలమరల వచ్చిచూచి పండే [illegible] కొనుచుండిరి. వచ్చినాపువారి సుదను [illegible] గారి పెళ్ళిప్రశ్నలు, సుందరి మది కొంకింత [illegible] గాగెంచెను. పెనిమిటివచ్చిన నాతని సంకేతా [illegible] చేసికొనవలయు నని యెదురు [illegible] చుండెను. సిగ్గునకో, భయమునకో, నరసింహా [illegible] యెంతసేపటికి లోనికి రాలేదు. పది [illegible] యినను నరసింహారావు అచ్చావిడిగా [illegible] స్నానముచేసి భోజనమునకు వెళ్ళెను. [illegible] నరసింహారావు తల్లితో జానకిని భోజనము పెట్టవలసినదని చెప్పెను. నరసింహా భోజనముచేసి గదిలోనికి వెళ్ళి సరికి నాకులు [illegible] వేసుకొని సుందరిగూడ యచటకువచ్చెను. [illegible] సుందరి మానసము తుపాను [illegible] సంక్షోభితమై యుండెను. వచ్చిన [illegible] సవతియై యుండునని సుందరి కనుమాన [illegible]. కాని యూహించలేదు. [illegible]? ఎవరి [illegible] చెప్పరుగదా? అని సుందరి భయము; [illegible] తలంచుటకే, వినుటకే, చెప్పుటకే నామెకు [illegible]! అత్తగారి [illegible] నమునా? అయ్యో! [illegible]! [illegible]! అంటునట్టి భర్తచే [illegible] సుందరి [illegible] కాని [illegible] [illegible] ఏమి చేయును? [illegible] బట్టుకొని [illegible]. సుందరి [illegible] మొగమున [illegible] నరసిం హారావు [illegible] [illegible] భాగములు ప్రవహించుచున్నవని యనుకొ [illegible]. నర సింహారా వేమైన ప్రసంగించునేమో! ఆ సంభాష మున వచ్చినది [illegible] సుందరి యనుకొనెను. కాని నర సింహారావు [illegible] తలపై [illegible] సిద్ధముగుచుండె. సుందరి యింక భరించలేక పోయెను. [illegible] నీరు కొప్పల నప్పళించుచు "ఆ వచ్చినదామె యెవ"రని భర్తను ప్రశ్నించెను. "నా ప్రథమభార్య" యనెను నరసింహా

"ఆ వచ్చినదామె యెవ"

రావు. సుందరి కాళ్లు తలపికునైనది. హృదయము కంపించినది. కన్నుల నీళ్లు గ్రమ్మినవి. మొగము వెల్ల నైనది. ఒడలున జెమటలు గ్రమ్మినవి. అవయవ

ములు పడుచున్నవి. బిల్లలబడుటకే యసమర్థురాలై నేలఁగూలఁబడినది. సుందరి దైన్యస్థితి నరసింహారావు గమనించెను. "పతులకు పతులన్న [illegible]" యను నొక [illegible] [illegible] "సుందరీ! ఏల నీకింత విచారము? సవతి యనినంత మాత్రమున నే ఆమెపై నీవింత భయపడవలసిన యవసరము లేదు" అనెను. నరసింహారావు యుపశాంతవాక్యములచే సుందరి కొంకెంత జడుపు దీరినది. కోపము [illegible]. కాన భర్తను తీవ్రముగఁ జూచుచు, "ఏమి! నేను జడియవలసినపని లేదా? పసుపుతాడు కట్టినంత మాత్రమునకే భయమేమి? అవును, మీకేమి భయము? పదిమంది భార్యలనైన పోషింప సమర్థులు. ఇంట కలహములు వచ్చునని చూడరు గాని మగవారి కేమి?"

"ఎందుల కీయుపన్యాసము?"

"నాతో కాలాపములు మీ యుపన్యాసములుగా నున్నవా?"

"కాక యింకేమిగోల?"

"అనిన మీకు కోపమువచ్చునుగాని మీరు చేసినపని బాగుగ నున్నదా? కావలసిన నాలుగువందలు పారవేయవలెను. అంతకంటె యెక్కువ భోగముతో మగుటు [illegible] నూగింపదలచినచో వేఱొక నివ్యభవనము కట్టించి యందుంచవలెను. అంతియేకాని వ్యవహారమునకని వెళ్లి యేనాఁడో విడనాడినభార్యను మోటారు బండిపై నెక్కించి నాలుగూళ్లూరేగింపును దీసికొని వచ్చి గృహప్రవేశము చేయింతురా? మీయమ్మగారి మాటతోనే నలిగి చచ్చుచుంటి నైన [illegible] వచ్చిపెట్టితిరా?"

"సుందరీ! వృథాకంఠశోషపడకు. ఆమెపూర్వ [illegible] యగ్నిసాక్షిగా పెండ్లాడిన ధర్మపత్నిగాని పరస్త్రీగాదు. ఈనాసంపత్తియందు నీకెట్టి యధికారము గలదో, ఆమెకుగూడ నట్టియధికారమే కలదు. అధికారముమాట యటుండుము. ఆమెకు తలిదండ్రులు మరణించిరి. తోడబుట్టినవారు లేరు. నాయనువారు లేక యనాథయై యల్లాడుచున్నది. కాన [illegible] గలిగి తీసికొనివచ్చితిని. పోనిమ్ము; నీకును నామెకును [illegible]

గనివాఁడు నీవు [illegible] ప్రత్యేక[illegible] [illegible]."

"నాకు [illegible] [illegible]. నేను [illegible] మిమ్ము కావలనా [illegible]?"

"ఏమి చెప్పితిని?"

"మీరుగాను, మీ [illegible]గారును [illegible] [illegible] చెప్పిరి. కాని ప్రథమ[illegible] యున్నదని తెలుపలేదు. [illegible]దండ్రిగారు భార్య [illegible] [illegible] నెక్కడనో మాటుమూలను కాపురము[illegible] కింతకైనను తెలియదు. [illegible] పనులకు కోడలను [illegible] నమ్మి[illegible] మమ్మీరించి యిట్టిపని [illegible] సంబంధము[illegible] నా? ఈసంగతి తెలిసియుండిన మా[illegible] దుఃఖించెనో మాచినవాని నాకు [illegible]"

"మాతండ్రిగారు యింతటిమోస[illegible] నా? నేను నమ్మను."

"మీతండ్రిగారు వ్రాసిన యు[illegible] నాయనగారివద్ద నిప్పటికిని యున్నవి. [illegible] జూడవచ్చును."

నరసింహారావు నిరుత్తరుఁ డయ్యె[illegible] తనతండ్రికి నెట్టిగుణగణముల చేయించెనో [illegible] ముగాఁ దలిదండ్రులచేత సంతోషమునుగా[illegible] తలఁపఁగనే నరసింహారావు [illegible], వి[illegible] నధికముగాఁ గ్రుంగిపోయెను. [illegible] హాని వసనారవింద [illegible] [illegible] రింపుచుండెను. భర్తవదనము సుందరి కో[illegible] కలిగించెను. అతఁ డీవిషయమున [illegible] యు[illegible] డఁ [illegible]యును. కాని సవతిని [illegible]పైఁ దెచ్చి[illegible] నాగ్రహ మామె కాతనిపైఁ గలిగిన [illegible] డింపనీయకుండెను. కాని నామె కోప మతి[illegible] చేఁ గలిగిన దుఃఖముతోఁ గంటతడి య[illegible] "పరిణయపు సంగతులనుగూర్చిన చింత [illegible] కాని మంచిచెడ్డ లాలోచింపకుండ మీరిప్పు[illegible] దీసికొనివచ్చితిరి. ఇప్పుడు మీయమ్మయే న[illegible]

[illegible]మ్మ[illegible]. [illegible] నీవెయు నామెయు [illegible] [illegible]ముననో పోషించెదరు. [illegible] [illegible] పతికొల్పిన నే యిట్లాయిన [illegible] [illegible]; యిప్పుడామె నామె [illegible] [illegible]"అని సుందరి పెద్దగా [illegible] కొంచెము విసుగుతో [illegible]"[illegible], [illegible]. అది నిన్నె మియు [illegible] [illegible] [illegible]. నీ[illegible] [illegible]. అట్లు వాగ్దత్తము చేయించు [illegible]. నీయింట నొకమూలనైనఁ [illegible] నీకేమినష్టము?" అనెను.

[illegible] సమాయకులకు మీరు [illegible] నేను నమ్మను. మెట్టినచో జేరిన పని [illegible], నాల్గుదినములు గడచిన [illegible]. అట్టిదో భార్యయైన మాగు

[illegible]రావు కొంకెంత యాగ్రహము వచ్చి [illegible]. [illegible] పోనిమ్ము. ఆమె వచ్చిన [illegible] సరియే, గడ్డపలుగుగాఁ దేలిన సరియే. [illegible] మరలఁ బొమ్మనను. నీ కిష్టమైన నామె [illegible]యుందము. కష్టముగా నున్న వేఱేయుం[illegible]తకును నుప్పహముగా నున్నచో మీతండ్రి[illegible]ము" అనెను.

[illegible]రావు కఠినవచనములకు సుందరికి [illegible] వచ్చినది. అంతట నామె బోరుబోరున [illegible] ("ఇంక నెందరున్నా రీవిధముగా మీచే [illegible]ములు [illegible]పబడి వదలివేయబడినవారు" [illegible]రసింహారావు కొంచెముగా నవ్వుచు "నాకు [illegible] మీ రిద్దరే! ఈమాత్రపు జ్ఞాపక[illegible] కొనజాలని శైశవావస్థలో నింక నెవ్వరి [illegible] గట్టించిరేమో మాయమ్మనడుగవలె"ననెను. [illegible] నవ్వువచ్చినది సుందరికి!

3

[illegible] పెద్దలతో భాషించుటకంటె పిల్లలతో [illegible] యెక్కువ కుతూహలపడును. వారుచెప్పి

నపనులఁ జేయుట కామెకు విసుగులేదు. నాటికి జడలు వేయుట, నీళ్లు పోయుట, నుస్తులు వేయుట, అన్నము పెట్టుట, బొమ్మలు చేసిపెట్టుట, [illegible] చెప్పుట, [illegible] చెప్పుట, బొలలు పాడుట, సిగ్గులు [illegible], మున్నగు పనులనేయుటయం దామెకు మిక్కిలి కౌతూహలమును, నోపికయును, సహనమును [illegible]. ఇట్టి [illegible] జానకికిని, సుందరి [illegible] సవతి కాలములోనె సఖ్యము కుదిరినది. 'అమ్మ, అమ్మ,' యని వా రామెను వెంటాడి తిరుగుచుఁ దమకుఁ గావలసిన వస్తువులనెల్ల నామెచేఁ దీర్చుకొనుచుండిరి. సుందరి మొదట తన పిల్లలామెతోఁ గలియకుండుటకుఁ బ్రయత్నించెను. కాని జానకి మిక్కిలి వాత్సల్యముతో వారి నింకేకదియుటయు, తాను నీళ్లాడ నిందు ప్రొద్దుతో [illegible]చుండుటయు, పిల్లల పనులెల్ల జానకి చేయుటచేఁ దన భారము తీరినట్లుండుటయుఁ దలఁచి తన యమాయను తన మనస్సునకే యడంచుకొనవలసిన దయ్యెను. విశేషించి జానకి సాధుప్రవర్తనమును, మితభాషిత్వమును సుందరి యీర్ష్యను ద్విగుణముగా నడఁచివేయుచుండెను.

'ఒజలో నిప్పు దేకత్తియున్నదో, ఆ కత్తియే శాశ్వతముగానుండుఁగాక' యని తొలఁబలికిన వాక్కును జానకి సత్యభంగము కాకుండ రక్షించుచుండెను. గృహకార్యములపట్ల యింటిదానివలెను, ధనాధికారముల [illegible] [illegible]దానివలెను వర్తించుచున్న జానకి ప్రవర్తనము సుందరి కక్కజము గలిగించుచుండెను. అటు అత్తగారిపట్లను, నిటు సవతిపట్లనుగూడ నామె సమభావముతో మెలఁగుచుండెను. గృహకల్లోలము లేమియుఁ గలుగమికి సంతసించుచు నరసింహారావుకూడ జానకిపట్ల సంతుష్టుఁ డయ్యెను. పనిపాటులవారేమి, ఇరుగుపొరుగువారేమి, ఇంటిలోనివారేమి, జానకి సౌమ్యప్రవర్తనము జూచి జానకి యపరజానకియేయని భావించుచుండిరి.

జానకి భర్తృగృహమున కేతెంచిన [illegible] ములకు జానకికిఁ దండ్రియొసఁగిన భూమిని జేరు వైతులు మూఁడువందల రూప్యములను దెచ్చి జానకి కిచ్చి వెళ్లిరి. జానకి వానిని సుందరికి దాఁచ నిచ్చెను. మఱు నాఁడు వగలవర్తకుఁడను విశ్వనాథము నగలపెట్టెను చేతఁ బట్టుకొని నరసింహారావుగారియింటికి వచ్చెను

అప్పటికి పగలు రెండుగంటలు అయినది. నరసింహారావు కచ్చేరికి వెళ్లినాడు. స్త్రీలను మోసగింప నెంచెడు టక్కరిస్త్రీలకు కడు మంచిసమయము గదా! విశ్వనాథము సుందరికడకు వచ్చి "అమ్మా క్రొత్తరకరి గాజులు, గొలుసులు, ఉంగరములు వచ్చినవి. ఏమైన చూపెదనా" యనెను. సుందరికి నగలపిచ్చి! సాధారణముగా విక్రయమునకు వచ్చిన నగను చూడకుండ బోనివ్వదు. కాన యాసటతో మంచముపైఁ బవ్వళించి యున్న సుందరి చివాలున లేచి "ఏది చూపుము" అనెను. విశ్వనాథము చాపపైఁ గూర్చుండి నగల పెట్టెను తెరచెను. "అమ్మా! ఇదిగో, చూచినారా? గాజులు! ఇవి యీయూరిలో నింతవఱకు కమ్మ లేదు సరిగదా! ఇవి యీప్రాంతమున మఱియెవరికడ్డను దొరకవు. ఇవి మేమే స్వయముగా మా దుకాణములో తయారుచేయించినాము. చెన్నపట్టములోగూడ నీ మాదిరి లేదు. ఇదిగో! ఈగొలుసు చూచినారా? నడుమ కృష్ణునిపతకముగూడ వేసియున్నది. అమ్మాయిగార్ల మెడలో వేసిన బహుసొగసుగా నుండును. ఇదిగో! గొలుసుపై పలకచెక్కియున్నది. చూచినారా! దీపాల వెలుగున నచ్చముగ వజ్రములవలెనే యనుకొనవలెను. అంతచీపిగా నుండును.

ఇదిగో! రాళ్లుపొదిగిన యుంగరములు చూచినారా, ఎంతయందముగా నున్నవో!"

"అన్నియు చూచినాము. డబ్బుండవలెనుగాని నగలకేమి కొదువ! ఆ గొలుసు విలువయెంత?"

"ఒక్కొక్కటి బజారులో నహా నూటయేబది రూపాయ లగునండీ."

"అన్ని నరచాలయెక్కువగా చెప్పుచున్నావే?"

"నర యెక్కువనుచున్నారా? మేము దీనికి యిరువది రూపాయలు మాత్రమే కూలి యేర్పరచినాము. కాని చెన్నపట్టపు నగల దుకాణములలో యీ గొలుసునకే నలువది రూపాయలకు తక్కువ మజూరి తీసికొనరు. మీరు విచారించిచూచినను నట్లే యుండవలెను. మే మైనను మఱియొకరివద్దనైనచో నప్పుడు రూపాయలు చెప్పువారమే. మీరు కావున మఱి పది తగ్గించితిమి."

"విశ్వనాథము! నీ నగల మాటల మెఱుగెక్కువ. ఎవరికడ్డ వారి మట్లాడెదవే కాని యందఱకైన సమా... ఎవరికిని ప్రోసంగవు. సరే! నీ మాటలేమిగా ... యిప్పుడంత డబ్బు లేదు. ప్రొద్దెక్కిన గొ... రుకొనరు. కాన మఱియొకమాటు వానిని... పను. ఇప్పు డీగాజులవల యెన్నము?"

"అఱువది రూపాయలు."

"అఱువది రూపాయలే! ఎక్కువరి యే..."

"మూడు నవర్సుల యెత్తునరి. రూపాయలు కూలి."

"అక్కర లేదు. తీసికొని పొమ్ము."

"పోనిందు పన్నెండీయండి."

"లేదు. పది యిస్తవా?"

"మఱియొకటి కట్టుకొనండి బా... లేదు."

"లేదు."

"సరే, యీయండి."

సుందరి వెంటనే గాజులు తీసికొని చే... గుకొనినది. తోడనే పిల్లలు "అమ్మా! మా... దండ కొని పెట్టవుకే" యని పట్టుకొన్నారు... వద్ద డబ్బు లేదు. రాత్రికి మీ నాన్నగారి... కొనండి. రేపుకొనెద" నని తల్లి సమాధానము... మేనకోడలు పెద్దపిల్ల నగల మాటాడలేదు... చిన్నది తల్లివలెనే గడ్డరి. కాన "నీ గాజులకే... ఉన్నది కాబోలు"నని యేడువసాగినది. జానకి... భోజనముల సావడిలోఁ గూర్చుండి భగవద్గీత చద... చుండెను. నగల బేరము మొదలు... నేపటినుండి చెవుల పడుచున్నను మ్రైటకు... కాని సత్యవతి పెద్దయేడ్పు వినగనే చివాలు... యక్కడకు వచ్చెను. సుందరి యేలనో యా మె... మొగము చిట్లించుకొనెను. జానకి యా యన... లెక్కసేయక యేడ్చుచున్న సత్యవతిని జేరదీసి... దుల కేడ్చుచుంటివి" యనెను. "అమ్మా! అమ్మ...

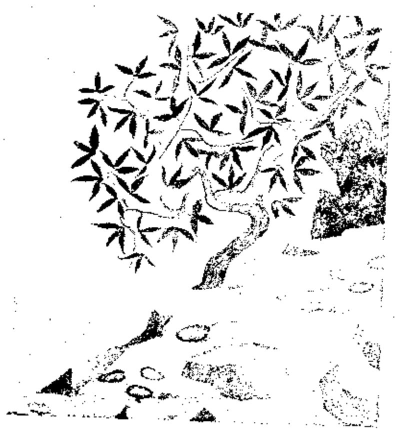

ఇంద్రధనుస్సు

చిత్రకారిణి : శ్రీ [illegible]

...కొన్ని నాకు గొలుసుకొనవలెనంటే కొన
...” అనెను జానకి ఆప్యాయ తోడనవల
...వి విశ్వనాథము చేసినంత “ఆ గొలు
... మాపు” అనెను. విశ్వనాథము తండ్రి
...తీసివేసెను. జానకి పిల్లలు కాగొలుసులు
...” గాజులవలె వినియోగించా! అనెను. “అవు
... యాబాల నీకున్నది నుకపెడుసుం బలి
... నంటనే యీగొలుసుల బాగాలు మెడలలో
...యొంత” యని విశ్వనాథము అడిగెను.

...గొలుసులు మాటతో సహా మానుకొంవల
...లయని విశ్వనాథము చెప్పెను.

...ముండిది” సుందరమ్మా! నిన్న నీకిచ్చిన మాను
...విశ్వనాథమున కిచ్చివేయుము” అని చెప్పి
...సుల బామ్మగారికి చూపుదుము రండి” యని
...వారు తీసికొని జానకి యటనుండి వెడలి

...కయుండిన నొక్కనగ లేమనా! ఆ సామ్మ
...దియో యాభరణము కొనుక్కొనక తన పిల్ల
...సులు కొనియుచ్చు టేమి? అని సుందరి
...ర్యము గలిగినది. ఈమె పెద్దరా! యోగిని నా!
...వరికుండు నీ నిస్పృహా! ఎవరికుండు నీ తన్ను
...ధర్మము! ఎవరికుండు నీకీతి వితృపనముతో
...కు నగలు కొనిపెట్టెడి యౌదార్యము! ఇట్లు
...మూర్చి మనమున భావింప భావింప సుందరి
...రము బిడియము గలిగెను. తాను నగలు కొను
...మండ జానకి యటకు వచ్చినందులకే తాను
... చిట్లించుకొనెను. జానకి వచ్చినదనువాతే రా
... నగలు చేయించుకొనెను; చీరలు గొనుక్కొనె
...రికలు కట్టించుకొనెను. వానిలో నొక్కల్పమును
... మైకొద్దనైనను జానకి కిచ్చుటకుం దాను
...లోంపదయ్యె. ఇంత పరిపగా దాను వెచ్చించు
... యాధన మెవ్వరిది? తనకును జానకికింగూడం
...టియైన నరసింహారావు దేకదా! ఇట్టి తనపైత్య
...భావములో జానకి యౌదార్యము బోల్చుకొని
...కు నిజముగా సుందరికి సిగ్గుగాదా!

8

రాత్రి రమనివాసంబు లకుసరికి నరసింహ యింటికి వచ్చెను. తాను కొనుక్కొనిన గొ చూపులకై పిల్లలిద్దరు నిద్రింపక తండ్రికొర చూచుచుం గూర్చుండిరి. రాధ సన్నగతి తండ్రి దగ్గరకుబోయి “నాన్నగారు! గొలుసులు కొనుకొని వచ్చారా? దీనిలో కిస్తుడి బొమ్మకూడా ఉ అనెను.

“కొన్నారా! నిన్నయమ్మాని పని రోజు వచ్చిన నగలను బోలినటువంటి గొనుటయేకదా!

“అమ్మగారు. తెచ్చుకొని పెట్టిండి—నాకు కు. మరి అన్నకు చేతి ఉంగరం కొం అన్న అడిగితే చెప్పింది.”

“ఆమ్మ కొనిరదా? ఏవి? అక్కడనుం చక్కగా నున్నవే!”

ఇంతలో సైమనవలిచ్చి తన గొలు తండ్రికిం జూపెను. “చక్కగా నున్నవి. కా యామ్మ నొకమాటు పిలుచుకొని రండి” అని న రావు కొమార్తెలతోం జెప్పెను. పిల్లలు జాన ములోం బిలుచుకొనివచ్చిరి. “జానకీ! ఇది రే పిల్లల కిదివరకు నగలు లేవా? లేకున్న తల్లికొం నేల కొంటివి?” అని నరసింహారావు ప్రశి “పిల్ల కిదివరకు నగలున్నవని తెలియును. కా గొలుసుపై మిక్కిలి యపేక్షపడిరి. నాకు కొని నని కోరికగలైను. కొంటిని.”

“పిల్లల యపేక్షకేమి? ఎన్ని యున్నను వానిని జూచిన కావలయునని యే సంబర ఒకవేళ కొనినను నీ సొమ్ము నేల వెచ్చించితివి! నగ లేదుగదా! నీ కేదైన నగను బుచ్చుకొనక పోవను! నీ తండ్రిగా రొసగిన ధనముగూ పిల్లలకే వినియోగమా!”

“ఎంతమాటంటిరి? వారు పరాయి బిడ్డ లెవరు? నే నెవరు? పిల్లల కోరిక దీర్చు సంతోషము. నేను కొనిపెట్టుకొనినను పిల్ల...

మన్న [illegible] వానికి [illegible] [illegible]

"[illegible] [illegible] [illegible]!"

"నా [illegible] నా [illegible] కాలమునిచ్చెను. [illegible] నా [illegible] కాని [illegible] నా [illegible] గదా! నా కింక [illegible]?"

అట్టి [illegible] నిర్దయతో [illegible] మాటమునాఁ [illegible] ప్రవర్తించిన విధమును దలఁచఁగానే నరసింహారావు లజ్జితుఁడై [illegible] తలవంచెను. అప్రయత్నముగా నతని నేత్రములు [illegible] లయ్యెను.

నాఁటిరాత్రియే సుందరి సుఖముగాఁ బ్రసవించి యొక పుత్రికారత్నమును గనెను. ఇఁక బిడ్డల సంరక్షణయు, పతిశుశ్రూషయు నాఁటినాఁటికి గృహకృత్యము లన్నియుఁ బూర్తిగా జానకిమీఁదఁ బడినవి.

సుందరి పురిటిదినములు సుఖముగా వెళ్లినవి. ఈలోపల నా మెత్తనిగూడవచ్చి బాలెంతకు నలయు నుపచారములలోఁ బాల్గొనినది. సుందరి పుట్టింటి గ్రామము పల్లెటూరగుటవలన వైద్యావసరములకు ఇబ్బంది యనునని నరసింహారావు ఏ పురిటికిని భార్యను బుట్టింటికి పంపునాచారము లేదు. కాని తల్లియు పిల్లయు సుఖముగ నీళ్లుపోసికొనగనే నెలలోపలనే పుట్టింటికి వెళ్లుట యెప్పుడును జరుగుచున్న పద్ధతియే. అట్లే యీమాఱుగూడ సుందరిని నెలలోపలనే తీసికొని వెళ్లెను. ఆపిల్ల [illegible] వెళ్లెను. బడిలోఁ జదువుకొనుటవలన కొమారుఁ [illegible] మాత్రము తండ్రివద్దనే యుండెను.

మూఁడుమాసములకు [illegible] సుందరి యింటికి వచ్చినది. వచ్చుటతోడనే నిద్రాహీనమునుపై యున్న యరమోడ్పు కన్నులతోడను, వాలిన చెక్కిళ్లతోడను, బడలిన వదనముతోడను, [illegible] దేహముతోడను నొప్పి, [illegible] సౌభాగ్యమును వెల్లడించుచు జానకి [illegible] నరసింహారావు [illegible] [illegible].

✕

[illegible] గావిం[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నరసింహారావు [illegible] [illegible] [illegible]. "అయ్యో! పాపము! ఏమి [illegible] [illegible]! [illegible] సంపత్తి [illegible]! ఇంత [illegible] నదో మనల [illegible] మెఱుఁగదు! ఎంత [illegible] ఇంత [illegible] యిల్లాలి [illegible] [illegible] పని చేయుచునే యుం[illegible] కాంతము! ఎంత [illegible]! ఎంత వినయము! [illegible] [illegible] [illegible]! [illegible] [illegible]! ఎంతమంచి [illegible] సద్గుణములు [illegible] దేవుఁ డామెను సృష్టించెను. ఇప్పుడేమి చేయుచున్నాదో! పాపము! [illegible] జబ్బుగా నున్నదని యంద అనుచుండ ఏమి [illegible] [illegible]! ఎంతలో యెంతవచ్చిన" దని వేదన[illegible] ముతోఁ జెప్పుకొనుచు [illegible] [illegible] దొడ్డవాఁకిటను వీథివాఁకిటనుగూడ [illegible] వచ్చిపోవుచుండెను. నరసింహారావు యేమియు [illegible] [illegible] నటునిటు పచా[illegible] చుండెను. ఇంతలో డాక్టరుగారు లోపలను[illegible] లోనికి వచ్చెను. "ఏమి [illegible]" దని? నరసి[illegible] డాక్టరుగారి [illegible] నడిగెను.

"చాల [illegible] చేసినారు. ఆమెను [illegible] ఆసుపత్రికి పంపవలసినది."

"అవును. మొదటినుండి నాకుగూడ య[illegible] ప్రాయము. కాని వెళ్లుటకామె [illegible] రింప లేదు."

"నిజమే. ఇప్పటికింకూడ నామె య[illegible] ప్రాయముతో నున్నది. కాని [illegible] దినములనుం[illegible]

[illegible]నము]

[illegible] నామె మిక్కి[illegible] [illegible] [illegible] స్త్రీ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]?"

[illegible] కాదు. మీరుగూడ మంచిసమర్థురాండ్రే! [illegible] [illegible] యెప్పుడేవరి యునఁదిరో!"

"[illegible]."

"[illegible]."

[illegible]" డాక్టరు వెళ్లగనే నరసింహారావు [illegible] [illegible] కొని [illegible]. జానకి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] నరసింహారావు [illegible] [illegible] నికి వచ్చెను. ఇంతలో "కావు కావు" మను ధ్వని వినఁబడెను. నరసింహారావు [illegible] [illegible] సంతోసింపుచు లోనికి వచ్చుచుండెను. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]! [illegible] [illegible]. నరసింహారావు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

"అయ్యో స్పృహతప్పి పడిపోయినది. కన్నులు తిరిగిపోవుచున్నవి. [illegible] [illegible]! [illegible] జానకి [illegible]? అయ్యో! డాక్టరుగారిని పిలి[illegible] [illegible]." అను కేకలు వినఁ[illegible]. వెంటనే నరసింహారావు [illegible] లోనికి వచ్చెను. సుందరి [illegible] నరసింహారావు [illegible] స్పృహతప్పి పడిపోయినది. [illegible] [illegible]" అనెను. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] నరసింహారావు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] చేసెను. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సుందరి, [illegible] [illegible] పని. [illegible] [illegible] సంతసింపుచు నరసింహారావు [illegible] [illegible] [illegible] వెళ్లిపోయెను. [illegible] [illegible] జానకి [illegible] నేత్రములు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సుందరి [illegible] "అమ్మాయీ! [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]." అనెను.

"అక్కా! నీవు చాల [illegible] నున్నావు. ఇప్పుడు [illegible] [illegible] తాళి [illegible] వచ్చెను. నీవు [illegible] [illegible] బయలు[illegible]."

"అమ్మాయీ! [illegible] [illegible]. [illegible] కాదు. ఇప్పుడే తీసికొనిరమ్ము; శీఘ్రముగా తీసికొనిరమ్ము."

సుందరి దుఃఖపడుచు [illegible] నరసింహారావును పిలుచుకొని వచ్చెను. నరసింహారావు జానకి సమీపమునకువచ్చి తలవంచి "జానకీ! ఎందులకు [illegible]?" అనెను. నరసింహారావు వచ్చినప్పటికే జానకిముఖము [illegible] మునందినది. కన్నులు [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. అట్టి యవస్థయందు జానకి యత్యంత [illegible]

[illegible] "అయ్యో! అయ్యో! జానకీ! [illegible]

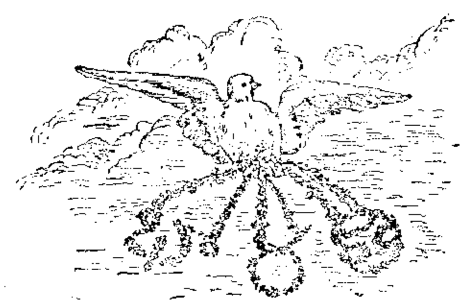
[illegible]

"అమ్మా! జానకమ్మ [illegible]! పెద్దవాడను [illegible]

[illegible] అయ్యో! [illegible]

[illegible] నీ కాయువు లేకపోయెగా! జానకమ్మా! నీ [illegible] చెల్లెను.

బాలసంస్మృతి

[illegible] ఎ. సి. వి. [illegible]

[illegible]లు చిరునవ్వుల నాకేల చందమామ!
[illegible] నేను నడవలేను మంటి[illegible]?
[illegible] ముద్దుల మూట! నాకు
[illegible] తెలిసెదేం?
[illegible] నీ లేత మోము
[illegible] నిలుపనేల
[illegible] చూపనేల నేను
[illegible]! నీకేల చిన్నదనము ?—
[illegible] సఖ్యంబు నభిలషించి
[illegible] చనినవాడు
[illegible] చేయినో [illegible]
[illegible] నీసాటివాడు
[illegible] నేను నీజాడ నేలరాను?
[illegible] కేసూలు [illegible]నాడు
[illegible] నిలచినాడు?
[illegible] గోశముల [illegible]
[illegible] వినుచు నిద్రించినానొ?—
[illegible] సాగాను మన [illegible]
[illegible] వెన్నెలల [illegible]?
[illegible] తేగలు [illegible]
[illegible] లో [illegible]
[illegible] నీతళ్లి [illegible]
[illegible] వెన్నెల చేరరాను?
[illegible] నాడుకొనునో?
[illegible] ప్రసూనంబు తేరువాడో?
[illegible] భూము [illegible]?

[illegible]
[illegible]
[illegible] తెల్ల్యు [illegible];
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

*   *   *   *

[illegible]!
[illegible] నిన్ను [illegible]
[illegible]!
[illegible]
[illegible]!
[illegible]
[illegible] పలికినాడు ;
[illegible]
[illegible] ;
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] చందమామ !

11/26

[illegible]

౨

రంగనాయకి [illegible]

[illegible]

3

[illegible] ప్రకాశము [illegible] కేసు పెట్టెను. [illegible] ప్రకాశము [illegible] జరిగినదంతయు చెప్పెను. [illegible] చెప్పెను. ఇద్దరును [illegible] "నాతో [illegible]" యని [illegible] ప్రకాశము "ఇంతవరకు [illegible]" అనెను. [illegible] ఆనాటితో [illegible] విడిపోయెను.

నాయుడు [illegible] ప్రకాశము [illegible]

"[illegible]"

"అ[illegible] కేసును అ[illegible]?"

"[illegible] అ[illegible] [illegible] కా [illegible] [illegible]"

"[illegible] [illegible]గా [illegible] పెద్దక్క[illegible] పడింది"

"అ[illegible] [illegible] [illegible] యీ [illegible]యురు [illegible] చెప్పుతున్నాను. కోర్టులో మీరు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సరించి [illegible] [illegible]. నాలుగోతరగతి వెంపలు యుం[illegible] అపజయమనేది లేకుండా [illegible] యున్నానని [illegible]. చాలామట్టుకు [illegible] నాకి[illegible] [illegible] లిచ్చిన [illegible] [illegible] [illegible] నరించి [illegible] వలసిన పనిలేదు."

"[illegible] నీ [illegible] [illegible]?"

"అదంతా నేను మనవి చేసుకునేది. నేనుఅల్లకి ట్టులోనివాడ్ని కానని నావిశ్వాసం. వీరేశలింగం పంతులుగారు నా [illegible]వులు.——"

"బాగుపడతావు!"

"కాని మీరు దాఖలుచేసిన కేసు——"

"నష్టం చెయ్యమంటావు. నువ్విలా ప్రవర్తించావు"

నావుద్దేశాన్ని తమరు విమర్శించాలని కోరుతున్నాను. స్త్రీలనుకేవులలో మనిషి సంఘంవారికేవులలో [illegible] [illegible]నికి మాత్రానుభావ్యం పోటీలుపడ్డాము. అందుకు యౌవనంయొక్క స్వగ్రోత్సాహంతప్ప వేరేమీ కారణాలు లేవు"

"అది స్వగ్రోత్సాహం అని నువ్వు చెప్పేటప్పుడు దానిల్లు యిలాంటివి సంభవిస్తాయని నేనిం[illegible] చెప్పనం——"

"అం[illegible] ఫలం అలావుంటకపోయినా ఆసమయంలో నావిషయంలో అలాగే జరిగింది"

"ము[illegible] [illegible] [illegible]లో స్త్రీసంఘంలో అ[illegible] జరిగింద[illegible]. ఇంకేనా నువ్వుచెప్పేది?"

"సరేగా అం[illegible]. ఆసమయ[illegible] [illegible] స్త్రీల [illegible] [illegible] [illegible]"

"స్త్రీలు [illegible] ప్రసమ[illegible] [illegible] [illegible]. ఎలాగయినా [illegible] [illegible] [illegible]"

"[illegible] అయి[illegible]. [illegible] ప[illegible]"

"వ్రా[illegible] [illegible]"

"అ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]"

"[illegible] నువ్వు చెప్పే దేమి[illegible]?"

"జరిగిపోయిన సంగతికి [illegible] [illegible] జరిగిపోయిం[illegible] [illegible] [illegible]. నా ప్రార్థన యేమంటే? [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. అ[illegible] దాఖలు చేస్తాను. కేసుతప్పించి [illegible] [illegible]."

"[illegible] [illegible]. కేసులు [illegible] [illegible]శం."

"ప్రయత్నిస్తే తమకు వ్యతిరేకం జర[illegible] [illegible] రికార్డయిపోవడం వకటి, నాభవిష్యత్తు [illegible] వకటి. తమరుబాగా యోచించాలి"

దీక్షితులు దీనికి సమాధాన [illegible] [illegible] వీరేశలింగముపంతు లందుకొనిరి[illegible].

"దీనికి పర్యవసానం యేమి[illegible]?"

"[illegible] జరిమానా [illegible] [illegible]. అధికారి లేన యిష్టా [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]గాని, [illegible] [illegible]"

"ముందు రుజువుకావాలన్నమాట."

"అంతే!"

"ముద్దాయీ యేవుద్దేశంలో [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ఆవిషయం తేలవద్దూ?"

"జరిగిపోయినదానికేమో [illegible] [illegible]

[illegible] ప్రకాశ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] యిందాకానే మనవిచేశాను. [illegible]!" [illegible] [illegible]. దీని [illegible]మే [illegible] [illegible] జరగకేవల సాధించను. క్షమించవలసిందనే [illegible] నాప్రార్థన అని చెప్పెను.

"[illegible]భాలూ, [illegible]లూ, [illegible]లూ [illegible]. ఆయింట్లో [illegible] [illegible] వుంటే [illegible] [illegible]. కాని ఆపిల్ల అన్న చాలా [illegible] వున్నాడు. అప్పుడు నీవాన్నేమీ [illegible]ం [illegible]. పంతులుగారూ! అదొక్కటే [illegible] [illegible] [illegible] చెప్పడం నాకు యిష్టంలేదు; [illegible] [illegible] లేదు; [illegible] అదొక్కటే [illegible]. [illegible]——"

"ఏమన్నా[illegible]?"

"[illegible]!"

"[illegible] కేసు పన్ను మొదటికాదు. దానికి సంబంధాలోచనలు తెగినట్లుగానే వుంటాయి. అయితే [illegible] కేమిటి?"

"మీశిష్యుడు ఆపిల్లకి [illegible]——"

[illegible]శబ్దము వినుటయే తడవుగ ప్రకాశము [illegible] [illegible] [illegible]కొనియెను. పంతులు ఉలికి [illegible]

"అందుకోసమే నేను చెప్పనన్నాను"

"ఆపిల్లాడు అలా అన్నాడా!"

"అవును. రాజకావాలంటే అదొక్కటే మార్గం [illegible]డు."

"అందు కింకెవ్వరూ దొరకరూ?"

"[illegible] పిల్ల [illegible]లావుంది. చాలా తెలివైనది. చాలా [illegible] [illegible] తెలుస్తాను."

"ఏమన్నారూ?"

"[illegible] తన్ను తాకినందుకు ఆపిల్ల చాలా [illegible]తోంది"

"అయితే [illegible] చేస్తారా?"

"ఏమిటది?"

"ఆపిల్లకన్ని మాతో [illegible]కి [illegible] పంపించ[illegible]"

"దాని కేమిటి?"

"అయితే సరే."

ఇట్లుచెప్పి పంతులు సెలవు పుచ్చుకొని బయలుదేరెను. ప్రకాశమునూడ దీక్షితులకు నమస్కరించి బయలుదేరెను. [illegible] [illegible] [illegible] ప్రకాశమును పంపివేసి పంతులు తనతోటకు వెళ్ళిపోయెను.

౪

దీక్షితుని [illegible]మును విని సానులందరును తెల్లపోయిరి. పంతులకు శోక్యలసిన బస్తవినముని అందరు [illegible] ఎవరికి యెవరికి యేమియు తోచలేదు. రాజామణి బయలుదేరగా పెద్దపాతురుకూడ వెంటబడెను.

రాత్రి [illegible]గంట లైనది. అప్పుడే భుజించి వచ్చి పంతులు వెన్నెలలో పడకకుర్చీమీద కూర్చుండెను. సానులు వచ్చి నమస్కరింపగా ఆతను కూర్చుండ [illegible]రెను; గాని ఆకన్నెపాతుక్లు ఇద్దరును వినయమును జూపి నిలచియే యుండిరి. అందుకు పంతులు "లోకంలో జరిగే సంగతులు నాకు బాగా తెలుసును. ఎటువంటి వాళ్లూగూడా మిమ్మల్ని కూచోమనడం తమకు అగౌరవమని భావిస్తారు. కాని నావుద్దేశం అది కాదు. నాయెదుట మీరు అపక్తీలమీద కూచోడం నాకు అమర్యాదకాదు. ప్రస్తుతం [illegible]సంఘం స్త్రీల గౌరవాన్ని [illegible] పోయి వుంది. అంచేతనే దేశం యిప్పుడిలావుంది. ఇంగ్లీషు దొరతనం రాబట్టిగాని లేకపోతే మనం యింకా అధోగతిపాలై వుందుము. రోగుమాలిన [illegible]లో మీ కీనాడు [illegible]లో ప్రవేశపెట్టబడ్డారు. మిమ్మల్ని [illegible] [illegible]; కాని మంచి వుద్దేశంతో కబురుపంపించాను. మనం మిమ్మల్ని గౌరవించడం నావిధి. ఒక్క నాభార్యతప్ప తక్కిన స్త్రీలంతా నాకు చెల్లులూ, తోడబుట్టువులునూ. కనక మీరు [illegible] కూచోండి" అని చెప్పెను. చేయునదిలేక సానులు కూర్చుండిరి. "వీరేశలింగం పంతులుగారు యిలాంటివారా?" అని సానులు ఆశ్చర్యపడిరి. పంతు లడుగగా రాజామణి తన కుటుంబపు సంగతులన్నియు చెప్పెను. పంతులు యిట్లు చెప్పెను.

"నేనిప్పు [illegible] సంగతి చెబుతున్నాను. ఉ[illegible] [illegible] [illegible]! నువ్వు పెద్దదానవు, నీకు సంగతు

[illegible] తెలుసును. [illegible] [illegible] [illegible] కష్టపడు [illegible] [illegible] [illegible] స్తూ వున్నావు. [illegible] రంగనాయకిని పెళ్లి చేసుకొనా [illegible]? ఆ ప్రయత్నంలో నా పురుషుడు [illegible] ఆమె వివాహితస్త్రీ [illegible] [illegible] [illegible] కలసిన కీలస్త్రీత్వం [illegible] [illegible] [illegible] తోస్తూవుంది."

"మాపిల్ల [illegible] వుంచేదానికి [illegible] తూ వుండండి."

"అది [illegible]. యిప్పుడు [illegible]."

"ఇప్పటికే [illegible] అభిప్రాయం [illegible]. [illegible] [illegible] ఆలోచించుకోమన్నావు."

[illegible] అనుకొంటే [illegible] [illegible] రంగనాయకి [illegible] [illegible]?"

రాజామణి చెప్పగా [illegible] బంధువుల [illegible] పోయెను. ఈ ప్రస్తావము ఆమె చెప్పగా యింటి వారందరును తెల్లబోయిరి. రంగనాయకి మాత్రము యింకా ను వినుటకాత్రము చూపెను. ఆమెను "భోగం [illegible] మాత్రం? ఎదిగిన [illegible] తప్పుకోమా?" అనుమాట [illegible] [illegible] వచ్చెను. తోడనే ఆమె బయలుదేరెను. అదియూ [illegible] తక్కిన అక్కలు [illegible] బయలుదేరిరి. అందు కు వారిసరసులు [illegible] [illegible]; [illegible] తుద కంగీకరించిరి.

వీరు వచ్చులోపల పంతులు రాజామణి [illegible] విషయములు చెప్పెను. రాజామణిగూడ చాలసేపు వాదించినది. "సానులు వుండవలెనా, మానవలెనా అంటే మానడానికి నేనేకాదు సంఘమే వప్పుకోదు; కాని నా బిడ్డకి మీరు పెళ్లి చేస్తానంటే మీరు చెప్పిన కారణాలన్నీ వప్పుకుంటాను. సాధ్యమైతే మీరు ప్రయత్నించవచ్చు" నని యామె చెప్పినది. ఆమె యీమాటలు ముగించు చుండగా అందరును వచ్చిరి. అందరికంటెను ముందుగా రంగనాయకి పంతులుకు నమస్కరించి [illegible] పంతులు పిలువగా యెదుటికిబోయెను. అంత కొంచెం దించి పంతులు [illegible], రాజామణినిజూచి "మీరు [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] వుండేటందు [illegible]రంగా [illegible] [illegible] [illegible] వున్నాయి. [illegible] [illegible]. [illegible] యందు [illegible]రింపగా [illegible] [illegible]. [illegible] రంగనాయకి [illegible] [illegible]

పంతులు [illegible] క్రింద కూర్చుండగా [illegible] [illegible] [illegible] నిరువురు [illegible] ప్రారంభించిరి; [illegible] [illegible] [illegible]

అక్కడి [illegible] జరు [illegible] [illegible] ప్రారంభమయ్యెను. [illegible] [illegible] [illegible] యడు [illegible] [illegible]. "[illegible]నాయిగా [illegible] యిప్పుడు [illegible] [illegible]?" అని [illegible]. "అనవసరా [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] యింకా [illegible]" అని యొకతె [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] యింకొకతె యడిగెను. "[illegible] [illegible] [illegible] చూస్తూనే వున్నారు. పంతు [illegible] [illegible] బాగానే వున్నాయి" అ [illegible] చెప్పెను. [illegible] అరగంట గడచిన [illegible] [illegible] [illegible] కూర్చుండగా రంగనా [illegible] [illegible] చెంత [illegible]. "ఇప్పుడు [illegible] [illegible] చెప్పు [illegible]" అని పంతులనగా అందరును [illegible] "రంగా [illegible] [illegible]?" అని యడిగిరి. వెంటనే [illegible] [illegible] [illegible] "[illegible]" అని చెప్పెను. పంతులు [illegible] [illegible] [illegible]. సానులకు [illegible] [illegible]నట్లయినది.

"నా ప్రయత్నం [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]?"

"చెప్పడాని కేంవుంది? మా రంగన్న [illegible] [illegible]. అది యిదివరకే [illegible] "[illegible] [illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] యింత [illegible] నా వుంటుందని మేము అనుకోలేదు"

"సరే."

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible], [illegible] స్త్రీ [illegible]

[illegible]

"స్త్రీకి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] పెళ్లి [illegible] వుంటే [illegible]."

"[illegible] [illegible] [illegible] వున్నా [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] మంచిదని [illegible]."

"అవునండీ."

"అయితే అసలు పెళ్లి [illegible] యేమిటి? [illegible] అని ఆపస్తంబాదులు చెప్పిరు. ప్రకో [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ఆశెం [illegible] అనగా స్త్రీగాని పురుషుడుగాని [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."

"అందుకు సందేహం వుందా [illegible]?"

"[illegible] [illegible] చెప్పగల [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] స్త్రీకి పురుషునికిగూడా [illegible] అని తేలు [illegible]. [illegible] పురుషుడు [illegible] [illegible] [illegible] అంగీకరిస్తారు; కాని స్త్రీ [illegible] వుంటే [illegible] [illegible]. పురుషుడు ఎన్ని పెళ్లి [illegible] [illegible]; కాని స్త్రీ [illegible] [illegible] [illegible]. పురుషుడు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] స్త్రీ [illegible] [illegible] [illegible] అనరు [illegible] స్త్రీకి అటాంటి [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] యింకా [illegible]."

"[illegible]."

"[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] కట్టుబడి [illegible] [illegible]."

"[illegible]."

"[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] నా ప్రయత్నం [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] చేపుతోయడం [illegible] రంగనాయకి స్త్రీత్వం. [illegible] పురుషత్వం నా దృష్టిలో వున్నాది. [illegible] [illegible] చేపురాత్రి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. అది [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] రంగనాయకిను పెళ్లి [illegible] నాకిష్టం లేదు. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] స్త్రీగాని పురుషుడుగాని [illegible] [illegible]—అంటే [illegible] [illegible] రంగనాయకి పెళ్లి [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]—తెలవకూడదు."

"నా [illegible] తెలవకపోతే [illegible]!"

"తెలవ [illegible] [illegible] [illegible] నా వుద్దేశం."

"అం [illegible]—"

"అవునవును. [illegible] [illegible] ముందవలెనితో గట్టిగా చెప్పు. [illegible] [illegible] అయినంత [illegible] కొన్ని చిక్కు లు వున్నాయి."

"[illegible]."

"[illegible] [illegible] [illegible]."

"[illegible]."

"[illegible]. [illegible] [illegible] నేను చాలా సంతో షించాను. ఈశ్వరుడు మిమ్మల్ని రక్షిస్తాడు. రంగనా యికి పెళ్లిచేయ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ప్రకాశం [illegible]. [illegible]."

[illegible]

ప్రయత్నం [illegible]

౫

[illegible]

"[illegible] అమ్మ [illegible] లేదు. [illegible]" [illegible]

"[illegible] అంగీకరించారు."

"[illegible] నాకిష్టమే. [illegible]"

"[illegible]"

"ఏమన్నా?"

"నాకిష్టమే."

"[illegible]"

"[illegible]"

"[illegible] ! [illegible] అంగీకరించండి. [illegible] అమ్మా! [illegible]"

"[illegible]"

[illegible]

౬

[illegible]

[illegible] అని [illegible] "[illegible]" అని ప్రశ్నించగా [illegible]

[illegible] వివాహం [illegible] "[illegible]" అని [illegible] అడిగాడు. [illegible] "[illegible]" అని అన్నాడు. [illegible] "[illegible]" అని ప్రకాశరావు [illegible] "[illegible]" [illegible] అనిరోయను. [illegible] "[illegible]" అనిరోయను. [illegible] మొగము [illegible]

[illegible]

సాయం[illegible] అనుగ్రహముతో పంతులు రాజామణి యింటికి వచ్చెను. ఆయన[illegible] యున్న ప్రకాశమును [illegible] అలం[illegible]రించి [illegible] పెండ్లిపీట [illegible] అక్కడికి సమీపమున నున్న గదిలో నుంచిరి. పంతులు [illegible] వచ్చిన పెద్దల కందరికి తాంబూల మిచ్చెను.

[illegible] సబుకలెక్టరు, కాకినాడ [illegible] ప్రిన్సిపాలు, [illegible] మాజిస్ట్రేటు, [illegible] జడ్జి, [illegible] పెద్దదొర, చిన్నదొర, [illegible] కొందరు ప్లీడర్లు, రామదీక్షితులు, పెద్దల సంపాదనలో తమవంతు [illegible] మున్నగువా రనేకులు వచ్చిరి. [illegible] సత్యమే; గాని లేవన్న అందరును [illegible] వలసినదే.

[illegible]

[illegible] నలుగురు [illegible] విషయంలో [illegible] మంచిదని చేసింది. [illegible] ఆమెని [illegible] వక్కాణిం[illegible] ఆమెనీ, ఈ కుటుంబంలోని తక్కిన వారినీ దేవుడు [illegible] ప్రకాశిస్తూ సంపదలను రక్షించ వలసినదని నా దేవుణ్ణి ప్రార్థిస్తున్నాను."

ఈ ఉపన్యాసము ముగిసిన తరువాత పోలీసు పెద్దదొర లేచి వివాహమునకు సంబంధించినవారి నందరిని [illegible] ఇంకను మరికొందరు ప్రసంగించిరి. చివర రాజామణి సమయోచితముగా కొంచెము [illegible] వచ్చినవారందరికి తన కృతజ్ఞతను తెలిపి వధూవరుల [illegible] కోరెను.

ఈ సంభాషణలన్నియు విని అప్పటి వరకు [illegible] అనేకులు వధూవరులకు [illegible] "నాకిష్టమైన ప్రకాశం [illegible] శ్రేయస్సు [illegible]" అని మాట యిచ్చెను.

అంతేయ [illegible] తరువాత మాధవరావును, [illegible] కొందరు [illegible] బంధువులును వచ్చినవారికి [illegible]

[illegible]

ఈశ్వరోపాలంభము

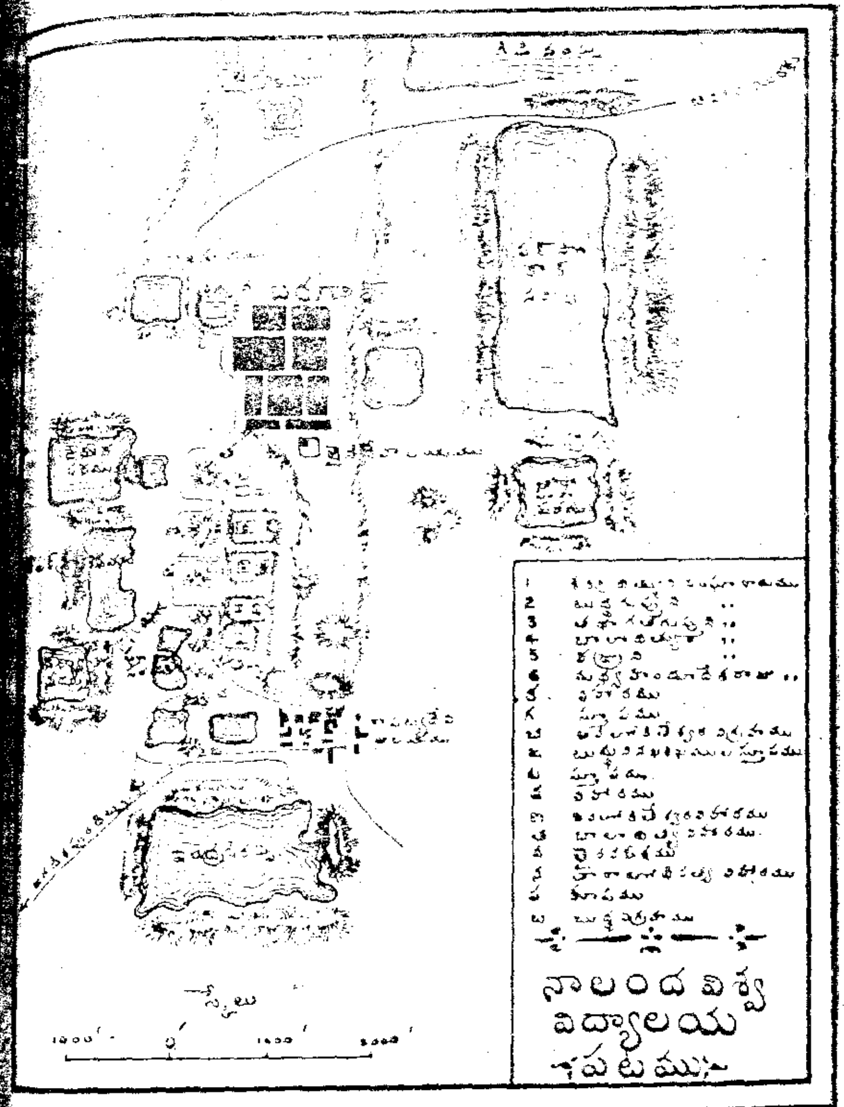
[illegible]

స[illegible]

మ. [illegible]

శా. [illegible]

శా. [illegible]

11/26

[illegible]

[illegible]

అది [illegible] [illegible]

[illegible] ముక్తై యుణ్ణ [illegible]

[illegible]

'గుణవతీ! [illegible]

[illegible] ప్రాణేశ్వరా! [illegible] కొ [illegible] [illegible] సును.'—

అనుచు రాణాప్రతాపుడు [illegible] యనుకయ్యెను. [illegible] గుణవతి నాథు [illegible] [illegible] చెను [illegible] విసరుచుండెను. కొంత సేపటి [illegible] కన్నులు విప్పినాడెను.

[illegible] మహారాజే ఇట్లు చెప్పె [illegible] 'ప్రాణేశ్వరా! విచారింపకుము. ఇంత [illegible] [illegible] నావ [illegible] [illegible] [illegible] ప్రాణప్రియా! [illegible] [illegible] రాణాప్రతాప [illegible] [illegible] కానిదని.' అనుటకు రాణా [illegible] [illegible] చెప్పెను:

'గుణవతీ! నాజన్మములో మొదటి [illegible] [illegible] తెలిసిన [illegible] [illegible] అన్నిప్పుడు [illegible]

"ప్రాణేశ్వరా! విచారింపకుము......"

[illegible] గారియు లిండిలేకనే మనలను [illegible] అప్పుడుకూడ నాకింత విచారము కలుగ [illegible] నాధైర్య కంచుకము సడలలేదు. కాని, [illegible]......అయ్యో......'

ఒక్కొక్కప్పుడు వజ్రకఠినహృదయము [illegible] ద్రవీభూతములగును. మరి మాట [illegible] టకు బాధ్యము లేక రాణాప్రతాపుడు [illegible] మూర్ఛావివశు డయ్యెను.

౨

అప్పుడు చిన్నితమ్ముడు సుందరసింగుతో [illegible] చంపావతి లోనికి వచ్చెను.

గుణవతి.—చంపా! ఇప్పు డిక్కడ కేల వచ్చి [illegible] తివి?

చంపావతి (ఒక్కనిముసమూరకుండి).—అమ్మా! [illegible] [illegible]

గుణ.—ఏమి నీకు [illegible] యునా?

చంపా.—(గలభా [illegible] చెప్పవలె తలవంచుకొని) [illegible] [illegible] నేను వింటిని.

గుణ.—(కోపముతో [illegible]) ఇతర [illegible] [illegible] చెప్పకొనుచుండు [illegible] [illegible] రహస్యముగ [illegible] వా?

చంపా.—అమ్మా! [illegible] [illegible] తప్పా [illegible] — [illegible] [illegible] [illegible] పడును. అతిథి [illegible] [illegible] [illegible] చేయును. ఆ అతిథికి నే [illegible]

తోడనే రాణా కన్నులుతెఱచి లేచి మఱి పన్యాఫలములు తిని ఆక కూర్చుండి.

"తల్లీ, అతిథికి ఆహారమిచ్చెదవా?......"

'తల్లీ! అతిథికి ఆహార మిచ్చెదవా? ఎక్కడనుండి తెచ్చెదవమ్మా?' అని ఆత్రముతో నడిగెను.

'ఇప్పుడే వచ్చెద'నని చంపావతి వెడలి పోయెను.

సుందరసింగు ఏడ్చిఏడ్చి నీరసముచే దల్లియొడిలో నిద్రించెను.

ఒక గడియకు దరువాత చంపావతి రెండు చిన్ని రొట్టెముక్కలతో బ్రవేశించెను. రొట్టెముక్కలను జూచుటతోడనే రాణాప్రతాపుని ముఖమున సంతోషము పుష్పించెను. సంతుష్టవదనముతో నాతడు,—

'తల్లీ! నీకీరొట్టెముక్క లెక్కడివి?' అని అడిగెను.

దానికి చంపావతి,

'నిన్నటి సాయంకాలము నా కాకలిలేక పోవుటచే వీనిని దాచిపెట్టితిని. నేటి యుదయ సుందరసింగు ఏడ్చినప్పుడు పెట్ట

యని వీనిని భద్రపఱి సింగు ఇప్పుడు నిద్రప కావున ఈరొట్టెలను దవము;' అని బదులు

ఈమాటలు విని పుని హృదయమున హాము పొంగి పొర ప్రవహించెను. అతడు కౌగిట బొదవిపట్టి భగవానుడు రక్షిం ఆశీర్వదించెను.

3

ఆ రెండు రొట్టెముక్కలతో ఆకలి తీరునా అనుసందేహ దోచెను. క్రొత్తరొట్టెల నాతడు పగలుగును? తమ్మునియందున్న కొలదిని తన ఆకలి చంపుకొ దాచియుంచినది కావున ఆ రెండు లైనను ఆపటకుటీరమున ద్వార ముగా గావలయు నన్న చో నా? ఈసంగతి రాణాప్రతాపుడ చెవులలో నూదెను. ఆ గుసగుస చంపావతి గ్రహించి,

'తండ్రీ! నాదగ్గర ఈరాగిడబ్బ వీనిని తీసికొనిపోయి పిండి కొనితె తో క్రొత్త రొట్టెలుకాల్చి అతి వచ్చును,' అనియెను.

ఆత్రముతో నారాగి డబ్బుల ప్రతాపుడు దగ్గఱనున్న కొండప

లకాలమునకు నీ సమయమునకు వచ్చి దాచుచున్న చంపావతి రా తో రెండిగా మారిపోయినవి.

పుడు పిండి కొనితెచ్చెను గాని అతిథి బ్రాహ్మణుడు తిరిగి వచ్చెను. ర్యము చంపావతి ఆ పటకుటీరా గమున కనస్రాచ్చి శిలయందిచల్లి అతిథిపూజకై సర్వము సాయత్త ముచెను. ఆ అతిథికి నేటిని యొల్లు పావలు కట్టుకొనియున్నను కళని గంభీరముగ నుండెను. ఆకలిగొన్న యుడు, 'తల్లీ!' అనుచు పటకుటీర పించెను. చంపావతి బయటకు పైనూర్చుండుడని కోరెను. ఆసీ డు,

! ప్రతాపసింహ మహారాజు లేరేమి ను?' అని అడిగెను.

—ఆర్యా! ఆయన మా నాయన అతిథిపూజకు నన్నాయన నియ ను.

చెప్పుచు నాహారము గొనితెచ్చు ని కరిగెను. అప్పుడా అతిథి మొగమున సంతోషచిహ్నము తోంగి చూచు . భూర్జపత్రమున పది చిన్నిరొట్టె ంచి ఆమె అతిథిముందర నుంచి దొ మంచినీళ్లు తెచ్చియిచ్చెను. అతిథి మును గైకొనదొడగెను.

తి.—(వినమితవదనయై) మహానుభా ! మా కటికదరిద్రమునలన మీకెట్టి య్యరొట్టెముక్కలు పెట్టవలసి వచ్చె . మీ జిహ్వకివి రుచింపవు.

"మహానుభావా! మా కటికదరిద్రమునలన...రుచింపవు"

అతిథి.—రుచింపకేమి? తల్లీ! ఆకలి గొన్న వానికి రుచులతో నిమిత్తము లేదు.

రెండుమూడు నిమిషముల తరువాత అతిథిఆహారమును ముగించిలేచి రాత్రివచ్చి రాణావారి దర్శనము చేతుననిచెప్పి వెడలి పోయెను. అతిథి నిష్క్రమము తల్లిదండ్రులకు నివేదించుటకామె సంతోషవికాస వదనయై లోనికరుగుచుండెను. రెండురోజులనుండి ఆహారము ముట్టియెఱుగనిది అగుటచే నామెకు నీరస మెక్కువై పోవుచుండెను. అంతలో నామె లోపలి కడపయొద్ద స్పృహతప్పి పడి పోయెను.

౪

కనుచీకటివేళ. మర్మరధ్వనితో మంద వాయువులు ఆరణ్యసంచార మొనర్చు చుండె

ను. చిక్కి శల్యమైయున్న గుణావతిచూపు పై బడుచుండెను. సుందరసింగు మేలుకొని యుండెను.

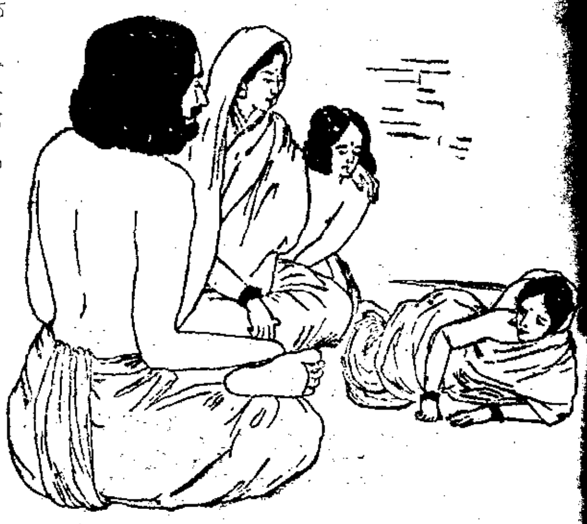
[illegible] (నిస్పృహతో తెల్పు [illegible]) 'ఓ! భగవానుడా! [illegible] నము [illegible] నాకు [illegible] దీనికొఱకు బ్రతుకుచున్నావా?' అనుకొనెను.

సుందరసింగు— అమ్మా! అక్క ఇలా [illegible] కొనియున్న దేమి?

గుణవతి—(కన్నీరు తుడిచికొని) నాయన! నిద్రపోవుచున్నది.

అంతటను నిశ్శబ్దము విరాజమానమై యుండెను.

ముదుకు గాఢా గుణవతితో నిట్లనియెను: 'అక్బరుపాదుషాకు ప్రత్యుత్తరమే యీ పంపు చున్నాను. ఆతని అధికారమున కొప్పుకొనిచ్చినచో నన్ను స్నేహితునికంటె ఎక్కువగా జూచెదనని మాత డుత్తరమున వ్రాయుచున్నాడు. నా నిస్సహాయస్థితిజూచి ఆతనికి జాలి కలుగుచున్నదనియు, తిన తిండి లేక అల్లాడుచున్న నా బిడ్డలను చూచియైన తనతో సంధిచేసికొని నేనురు మాత్రము తన అధికారమునంగీకరింపవలసినదనియు ఆతడు చెప్పుచున్నాడు. ఈమాటలు [illegible]

"ఆహా! నేడు అక్బరుపాదుషా దయార్ద్రహృదయమును కనుగొంటిని...."

[illegible] నా యుష్టమువచ్చినట్లు గా [illegible] అతనుగా [illegible] దానికై చెప్పపెట్టరనియు తుదిమా [illegible] వ్రాయుచున్నాను.'

[illegible] సరసటకోరాభ్యంతర [illegible] నవ్వొకటి వినవచ్చెను. ప్రతా [illegible] —'ఏమనువారు' అన్న [illegible]

ప్రత్యుత్తరము రాలేదు.

'[illegible] మర్మరధ్వని [illegible]' అని గుణవతి అనియెను.

'అక్బరు పాదుషా నిజముగా [illegible] హృదయుడు' అని ప్రతాపు డని [illegible]

✻

సీసము కరిగించి చెవులలో [illegible] కాటులు చంపావతికి. ఆమాటలు [illegible] [illegible] కొని వచ్చుచున్న నీరసమును [illegible] ఆమె ముఖమేతా లాధారముగా [illegible]

[illegible] నేడు అక్బరుపాదుషా [illegible] మును కనుగొంటిని. శేషు [illegible] నా [illegible]........ బిడ్డ [illegible] నాటితో అస్తమించునని [illegible] మును. కనపుత్రుల స్వాతంత్ర్యలక్ష్మిని [illegible] కిచ్చునంతటి [illegible] తిండిలేక అల్లాడుచున్న బిడ్డల [illegible] విచారించుచున్నావా? [illegible] నము ఆతని ఆదరణ గడ్డిపరకగా [illegible] అక్బరు గ్రహించుగాక! [illegible] యుద్ధము నాతో జింకలో [illegible] లు?'

[illegible] మాటాడలేక పోయినది. [illegible] పై వాల్చినది. ఆశ్చర్యచకితులై [illegible] గుణవతియు చూచుచుండిరి.

[illegible] ప్రతాపు డిట్లనియెను:

[illegible] దేహమున [illegible] యున్నదని [illegible] నేను. చిత్తూరునకై పోర [illegible] శపథము చేయుచున్నాను. రాజ [illegible] స్వాతంత్ర్యరక్షణమునకే నా జీవితము ముగించుకొనెదను. శౌర్యాగ్నిని ఇవుల [illegible] నిల్పి [illegible] మున్న [illegible] దూతా నన్ను జయించుట [illegible] కలలోని వార్త.'

'నిజ [illegible]' అని [illegible] నుండి [illegible] వినెను.

'[illegible]' అని [illegible] గంభీర స్వరము వినవచ్చెను. [illegible] అక్బరుపాదుషా లోకువ [illegible] బడెను.

చంపావతి— '[illegible]' అనియెను.

'ఓ, ప్రతాపసింహ మహారాజా! నీ శౌర్యము నన్ను పూర్తిగా లోబరచినది. నీవంటి వీరపురుషుల పుట్టుకచే పవిత్రమైన నీ భారతవర్షమంతయు [illegible] నాము. చంపావతి సౌశీల్యము, ఆత్మగౌరవము [illegible] పై [illegible] ఇక నేను జయ ముల నెదుర్కొనజాలను.' అని అక్బరనియెను.

బాష్పపూర్ణములగు నేత్రములతో వా [illegible] లను జూచుకొనిరి. అప్పుడు చంపావతి ఒకసారి కదలెను. అంతతో నామె అవయవచలనము, హృదయస్పందనము కట్టుబడి పోయెను.

11/4/26

ప్రకృతియోగిని! నినుగాంచి సుకృతినైతిని

[illegible]

ప్రకృ[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] చిత్సు[illegible] జేజే [illegible]!
ప్రకృతియోగిని! నినుగాంచి సుకృతినైతిని.

అఖిలమై [illegible] యనేయ
మై [illegible] విశ్వమై యనంత
[illegible] యోగిజనవిదితను
నై [illegible] మధి భవదాకృతిం[illegible]
[illegible] జెప్ప నలను[illegible]
నంగ [illegible] ప్రేమన్ [illegible]
మానుషులను నక్యమే మహోత్సవ[illegible]!
ప్రకృతియోగిని! నినుగాంచి సుకృతినైతిని.

[illegible] జగతికి వేగు[illegible]
[illegible] నిన్ను నియమించెదెవరో [illegible]?
[illegible] సమ్మోహనమూను[illegible]
[illegible] మా [illegible]?
ప్రేమ[illegible] పెరుగంజేసి
[illegible]
మానుషుల [illegible]
ప్రకృతియోగిని! నినుగాంచి సుకృతినైతిని.

[illegible] మాకింభపూర్ణ[illegible]
మానుధాకరచంద్రికా మా[illegible]
[illegible] కాంతి [illegible]

[illegible]
ప్రకృతియోగిని! [illegible] సుకృతిని[illegible]
[illegible], [illegible]
[illegible] భ[illegible]
[illegible] మధుర[illegible]
[illegible] జేయుచు [illegible]
ప్రకృతియోగిని! నినుగాంచి సుకృతిని[illegible]
[illegible] సుఖ[illegible]
[illegible] చలిం[illegible]
[illegible]
[illegible]
ప్రకృతియోగిని! నినుగాంచి సుకృతిని[illegible]
[illegible] కుసుమ[illegible]
[illegible] కురంగ
నేత్రవై కీరవాణివై [illegible]
ప్రేమ[illegible]!
ప్రకృతియోగిని! నినుగాంచి సుకృతిని[illegible]

[illegible]
[illegible] సుమ[illegible]
[illegible]
[illegible] సంచల[illegible]
ప్రకృతియోగిని! నినుగాంచి సుకృతిని[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ప్రకృతియోగిని! నినుగాంచి సుకృతిని[illegible]

తులసీ మొక్కలు

[illegible]

[illegible] సంఘువారి రేవులో [illegible] [illegible] అక్కడికి [illegible] కందమూపాయ [illegible]. [illegible]?" [illegible] నిల్చిచ్చి [illegible] "[illegible]" అని నలుగురు [illegible] విద్యార్థులు [illegible]; [illegible] "[illegible] పందెం [illegible]! [illegible] [illegible] పరు[illegible]. ఏం [illegible]?" [illegible] అంగీకరింపకపోగా [illegible]

[illegible] నలుగురు ముందుకువచ్చిరి. "పందెం" [illegible]" అనుకున్న [illegible] వైవారిలో [illegible] [illegible] అనలు [illegible] ఒక్కసారి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సంఘువారి రేవు [illegible] పోయిరి.

[illegible] లేచి "[illegible] [illegible] లవుతాయి. [illegible]" అని పలు [illegible]. మరి [illegible] నింకొక్కడును. [illegible] మరియొక్కడును తేరి [illegible].

అది మాఘమాసము. నాడు ఆదివారము. [illegible] స్వామిని సేవింపవచ్చి అనేక జాతుల [illegible] సంఘువారి రేవులో స్నానములు చేయుచుండిరి. [illegible] బ్రాహ్మణులపని చాల [illegible] తక్కువజాతి [illegible] కొందరు [illegible] [illegible] బ్రాహ్మణులచే [illegible].

[illegible] గల విద్యార్థులు కొందరు [illegible] [illegible] స్త్రీల [illegible] మరికొం[illegible] [illegible] [illegible] ప్రకా[illegible]

[illegible] "[illegible]" [illegible] ప్రకాశ[illegible] [illegible] "[illegible]" [illegible] అక్కడే [illegible]?" అని [illegible] "[illegible]" అని [illegible].

[illegible] "[illegible]" [illegible]. [illegible] బ్రాహ్మ[illegible] "[illegible]" అని [illegible]. ఒక బ్రాహ్మణుడు సంకల్పము చెప్పుచుండగా స్నానము [illegible] "అమ్మాయి" అని [illegible] నీటిలో [illegible]. [illegible] ప్రకాశ [illegible] [illegible].

[illegible] పెద్ద [illegible]. "[illegible]" అని [illegible] బ్రాహ్మణుడు [illegible]. [illegible] స్త్రీలు [illegible]. "[illegible]! [illegible] బ్రాహ్మ[illegible] [illegible]. [illegible]?" అని [illegible] "[illegible] మాపిల్లని [illegible]?" [illegible]" అని [illegible] "[illegible]" [illegible] యువతి [illegible]. అక్కడనే [illegible] యామె [illegible] ప్రారంభించెను. బాలిక [illegible] ప్రకాశ[illegible] [illegible]. [illegible]

నున్న విద్యార్థులలో నొకడున్నట్లు జరిగిన సంగతి [illegible] [illegible] కాని [illegible] యుండెను.

[illegible] ప్రకాశము [illegible] పోలీసులు [illegible] "అనవసరంగా [illegible] ఎవర్ని [illegible]" అనెను. పోలీసులు: "ఏందని [illegible] యన్నా?" అని [illegible] నడుగగా "అట్లా [illegible] కాదా?" అని [illegible] బ్రాహ్మణుడు [illegible] మీద పోలీసులు ప్రకాశము "నేను [illegible] వాలాతేశ్వే; కాని యిది [illegible] లేను. ఈసమయంలో యిక్కడ యింటివంటి [illegible] స్నానం చేస్తూవుండగా [illegible] నాకు [illegible]. ఇక జరిగిపోయినదానిని గురించి యేమనుకున్నా ప్రయోజనంలేదు, కనక నేను చెప్పిన మారుమూపాయలు [illegible] స్తాను. క్షమించు" అని చేతులుజోడించుకొని [illegible] కగా బాలిక ఓడియపడి మొగము ప్రక్కకు త్రిప్పికొని యెను. ఆమె తల్లి అంగీకరింపబోయెను; గాని [illegible] "[illegible] పాయలా? ఎవడిక్కావాలి? బంకోలు పంపించేస్తా జూడు నిన్ను. ఇంకా మాస్తారేమయ్యా?" అని [illegible] సులను హెచ్చరించెను. కేసు కేసంతా [illegible] పిల్ల [illegible] సమాధానం [illegible]" అని పోలీసులను తెచ్చిన యువకు [illegible]. "అయిన వంటలుకాదు. వెయ్యిరూపాయలు [illegible] పైగా ఖైదు చేయించినా పాపంలేదు [illegible]. ఆపిల్లకి [illegible] రూపాయలిస్తానన్నావు. [illegible] గంటనుంచి [illegible] జింపుకున్న డబ్బులు అయిదు [illegible] పాయలకు పైగా [illegible] లోవుండగా నీమాలాన్ని గోదావరిలో [illegible]; మరి నామాట యేమంటావు?" అని యాబ్రాహ్మణు [illegible] తొందరజువ్వవలె లేచెను.

విచారణ చేయగా ఆబాలిక వేశ్యయని [illegible]. పైనున్న విద్యార్థులలో నొకడు "మారురూపాయలిస్తా నంటుండగా యింకా వెక్కిరెక్కి యేమిస్తుం దేమిరా భోగంపిల్లా?" అనియెను. దానిమీద నామెయున్న [illegible] "పనికి [illegible]. [illegible] తీసుకుపదండి" అ[illegible] పట్టుపట్టెను.

[illegible] కూర్చుకలేదు. "[illegible] [illegible] ప్రకాశం, [illegible] [illegible]. పిరియమన్నారు" అని [illegible] [illegible] పోయిరి. ఆబాలిక అన్న యున్న [illegible] విద్యార్థులందరును, పోలీసులు వచ్చిన [illegible] నారిరందు [illegible]. ఆబాలిక [illegible] మున్న [illegible] [illegible] పోయిరి. ఇదియు [illegible] మన్న యొకవృద్ధ బ్రాహ్మణు [illegible] [illegible]! [illegible] [illegible]" [illegible] [illegible]. అనాటి ఆబాలిక [illegible] [illegible].

2

రంగనాయకి—ఆబాలిక [illegible] చేరి [illegible] కట్టుకొనునప్పటికి [illegible] మంది చేరిరి. ఆమెతల్లియగు రాజామణి [illegible] చెప్పెను. పెద్దక్క "రంగమ్మ [illegible] దానికండె [illegible] కొట్టుకుంటూనే వున్నా[illegible] పోలీసులను తెమ్మనిన రెండవయక్క "అం[illegible] [illegible]. కోనసీమజట్టులావుంది. లేకపోతే అం[illegible] రు" అనియెను. మూడవయక్క "నా బాపన[illegible] పిల్ల [illegible] సిపడుతోం"దన్నాను చూశా[illegible] ములిగినచ్చినవాడు [illegible] వుండగా పైనున్న [illegible] ప్పారు. అందర్ని ఖైదుచేయిస్తే మంచి[illegible] నాల్గవయక్క "కేసూవద్దు గీసూవద్దు. [illegible] సకే [illegible] పడుతారు" అనియెను. అందరు [illegible] ముల నవిరి. రుసరుసలు, విసవిసలు, ప్రగల్భ[illegible] చెలరేగెను. రంగనాయికకు "భోగం[illegible] తేమ్మ[illegible] గినట్టి, తప్పుకామా?" అనుమాట [illegible] [illegible]. ఈస్థితిలో [illegible] వచ్చి "వాడె[illegible] నాకేం? ఖైదులో పెట్టించేస్తా చూడు"మని య[illegible] [illegible]. "[illegible]"దని యొకసాని యనగా "[illegible] పేరూ, అన్నీ [illegible] విడిచిపెట్టేరు. రేపు కేసు[illegible] తారు" అని [illegible] బదులుచెప్పెను.

[illegible] యింటికి వారు [illegible]పోయిరి. [illegible] [illegible] నప్పటికి రంగనాయకి అక్కల సగగు[illegible]—

[illegible] [illegible] వచ్చిరి. [illegible] [illegible] [illegible] "[illegible]" అని [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] చేయుటకు [illegible]. ఇంటను [illegible] [illegible] "భోగం [illegible] [illegible]?" అని [illegible]! [illegible] [illegible] [illegible] "[illegible] [illegible]?" [illegible] [illegible].

[illegible] చెయ్యి [illegible] మ[illegible] తేనా" [illegible] [illegible]. బ్రాహ్మణుడు "[illegible] [illegible]" అనగా [illegible] "అసలు [illegible] [illegible] [illegible] పాపం" అనెను.

రాజామణి బ్రాహ్మణునితో [illegible] చెప్పబోవు [illegible] రంగనాయకి "[illegible] యింటిలో వదా? [illegible] సానదిక్కు" అని చివాలున లోపలకు [illegible] అందరును మొగమొగములు చూచుకొనిరి. [illegible] [illegible] పోయెను. [illegible] [illegible] రంగనాయకి [illegible] గురించి మాట్లా[illegible] [illegible] పోయిరి.

రాజామణి శయ్యమీద బోరగిలపడి పడుకొని [illegible] "రంగా"యని పలుకరించెను: కాని పలుకలేదు. "ఇంత [illegible] అయితే యెలా[illegible]" [illegible] రాజామణి ప్రక్కలో పరుండగా రంగ[illegible] మొగముమాత్ర మివ్వలకు త్రిప్పుకొని "నేను [illegible] సానదిక్కు. నాకు పెళ్లిచేసెయ్యి" అని యథాశక్తిగ [illegible]. ఆమాటవిని [illegible] [illegible] ఆలోచనాధీన యయ్యెను.

రంగనాయకి పదునాలుగేండ్ల బాలిక. రజస్వ[illegible] మూడుమాసములైనది. ఇంకను కన్నెరికము కా[illegible] వీణావాదనము నేర్చుకొనుచున్నది. అక్కల [illegible] కొకవరుని కుదుర్చుటలో [illegible] [illegible] కన్నెరికము [illegible] అంగీకరించె[illegible]; [illegible].

[illegible] [illegible] బాలికకు. అయిన [illegible] [illegible] మున్న [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] మాట [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] నేను. [illegible] [illegible] అక్కలవలె [illegible] [illegible]. అందుచేత [illegible] [illegible] "ఇట్లాఅయితే [illegible] [illegible]" అనీ, "[illegible] [illegible] [illegible]" యనుచుండును [illegible] "[illegible] వచ్చినంతలోనే [illegible] [illegible]. [illegible] వచ్చిన [illegible] వుంటాను. అసలు నేను [illegible] బ్రాహ్మణ్ని [illegible] [illegible] [illegible] బతుకుతాను" అనుచుండును.

3

[illegible] పోలీసులు ప్రకాశముమీద కేసు పెట్టిరి. [illegible] ప్రకాశము కాలేజిలో [illegible] [illegible] నోటీసు ఇప్పించెను. [illegible]"యేమి" [illegible] [illegible] ప్రకాశము జరిగినదంతయు చెప్పెను. [illegible] [illegible] [illegible] చెప్పుమన్న వీరేశలింగము పంతు[illegible] [illegible] దొరయందుయు చెప్పెను. ఇద్దరును ఒక్క[illegible] [illegible] నిశ్శబ్దముగా నుండిరి. "నాతో చెప్పాలె కాదే[illegible] మీ?" యని పంతులడుగగా ప్రకాశము "ఇంతవరకు [illegible] వస్తుందనుకోలేదు" అనియెను. [illegible] పంతులు ఆమాటల నందుకొని వెడలిపోయెను.

వాయిదా రేపనగా ప్రకాశము పట్టికు [illegible] [illegible] రామదీక్షితుని యింటికి కరిగెను. అప్పటి[illegible] కప్పుడే వీరేశలింగము పంతులు వచ్చియుండెను. ప్రకా[illegible] శము నమస్కరించి యిట్లు మాట్లాడెను.

"[illegible] [illegible] [illegible] దాఖలుచేసిన [illegible] నేను ముద్దాయిని—"

"అలాంటి పని చేశావేమి అబ్బాయీ?"

"నేను చేసిన అది తప్పే కావచ్చును; కాని జరిగిపోయింది. స్త్రీల పక్షంలోనే చేరుతుంది"

"ఇంకా పెంకెతనంగా అంటున్నావా? పెద్దవెళ్ళనే వదిలివే"

"అది పెంపుడుతనంలో వుంది. పెరిక్కాడ ... కోర్టు కెక్కిన తరగతి చదువుతున్నాను. ఈ కేసులో మీరు దాఖలు చేసిన ప్రయత్నం చూసేటా నా శక్తిసామర్థ్యాలన్ని సరించి చాలా భయం కలుగుతూవుంది. నాలుగో తరగతి మొదలు యింతవరకూ అపజయమనేది లేకుండా యేటా యిటాకేని పైకి వచ్చాను. చాలామార్లు తమరుగూడా నాకు బందా లిచ్చిన క్వారు కనక నా జీవితకాలాన్ని సరించి మళ్లీ చెప్పవలసిన పనిలేదు."

"తప్పు చెయ్యడానికి బీదాపాదా భేదం వుందా?"

"అదినాను నేను మనవి చేసుకునేది. నేనుఅల్లరి జట్టులోనివాణ్ణి కానని నా విశ్వాసం. వీరేశలింగం పంతులుగారు నా గురువులు.—"

"బాగుపడతావు?"

"కాని మీరు దాఖలు చేసిన కేసు—"

"నష్టం చెయ్యమంటావు. నువ్వలా ప్రవర్తించావు"

నా వుద్దేశాన్ని తమరు విమర్శించాలని కోరుతున్నాను. స్త్రీ సమస్యలలో మునిగి సుందువారి రేవులో నేల దానికి మాక్లాసువాళ్లం పోటీలు పడ్డాము. అందుకు యావనంయొక్క వ్యగ్రోత్సాహం తప్ప వేరేమీ కారణాలు లేవు"

"అది వ్యగ్రోత్సాహం అని నువ్వు చెప్పేటప్పుడు దానివల్ల యిలాంటివి సంభవిస్తాయని వేనికి చెప్పడం—"

"అంతిమ ఫలం అలా వుంటుందనుకోకపోయినా ఆసమయంలో నా విషయంలో అలాగే జరిగింది"

"ముసిగిపిల్లి వేలపంలో స్త్రీసంఘంలో అలా జరిగించటానికి. ఇంతేనా నువ్వు చెప్పేది?"

"సరిగా అంతేనండి. ఆసమ... అంటుంది స్త్రీలు శృంగారని ప్రోత్సహిం...

"స్త్రీలు కాకపోతే పురుష... నాతే పరిణమించింది. ఎలాగయినా... బట్లు పంచెం వేసుకోవాలంతప్పే"

"తప్పే అయింది, కనకనే ప...

"విప్రాః పశ్చాద్బుద్ధయః"

"అది నాతి కంతకే చెందిన క...

"ఇంతకీ నువ్వు చెప్పే దేమిటి?"

"జరిగిపోయిన సంగతికి ప... ఏలా జరిగిపోయిందో మనవిచేశాను. చేశాను. నా ప్రార్థన యేమంటే? అ... నూరురూపాయలు గెలిచాచాను. అ... దాఖలు చేస్తాను. కేసుతప్పించి నన్ను... తమరు."

"కోరిక మంచిదే. కేసులు రా... వుద్దేశం."

"ప్రయత్నిస్తే తమకు వ్యతిరేకం జర... కం రికార్డయిపోవడం వకటి, నాభవిష్యత్తు... వనం వకటినీ. తమరు బాగా యోచించాలి"

దీక్షితులు దీనికి సమాధాన మా... పగా వీరేశలింగము పంతు లందుకొనిరిను.

"దీనికి పర్యవసానం యేమిటి?"

"రెండువేలదాకా జరిమానా రెండే... కమూనూ. అధికారి తన యిష్టా న్ననుసరి... లో యేదో వకటిగాని, రెండూగాని విధించ...

"ముందు రుజువు కావాలన్నమాట."

"అంతే?"

"ముద్దాయీ యేవుద్దేశంతో వ్యం... గిందో ఆవిషయం తేలవద్దూ?"

"జరిగిపోయినదానికేమో కేవంతా సా...

ఆసమయమున ప్రకాశ మందుకొని "... గిన సంగతంతా యిందాకానే మనవిచేశాను. ... గూడా అలానే చెబుతాను. దీనికి సాక్ష్యమే

...జరగలేదని వాదించను. క్షమించవలసిందనే ... నా ప్రార్థన అని చెప్పెను.

...పసఖాలూ, లాభనష్టాలూ, మంచిచెడ్డలూ ...లుతాను. అయింట్లో తల్లిపెత్తనం వుంటే ...కజరుగుతుంది. కాని ఆపిల్ల అన్న చాలా ...గా వున్నాడు. అప్పుడు నీవాళ్లేమీ భోగం ...అంటారు. పంతులుగారూ! అదొక్కమాట ... అదిమాతో చెప్పడం నాకు యిష్టంలేదు; ...మా అంగీకరించలేము; రాకేకి అకొక్కటే ...రు. ఆపిల్లాడు—"

"ఏమన్నాడూ?"

"చెప్పుతుంటారా?"

...చ్చిన కేసు సన్నమైనదికాదు. దానికి సంబం... ఆలోచనలు తగినట్టుగానే వుంటాయి. అయినా ...కేమి?"

"మాశిష్యుడు ఆపిల్లకి కన్నెరికం—"

...శబ్దము వినుటయే తడవుగ ప్రకాశము శ్రీ... ...వి చెవులుమూసికొనియెను. పంతులు ఉలికి

"అందుకోసమే నేను చెప్పనన్నాను"

"ఆపిల్లాడు అలా అన్నాడా?"

"అవును. రాజకావాలంటే అదొక్కటే మార్గం ...ు."

"అందు కింకెవ్వరూ దొరకరూ?"

"...లోటా? పిల్ల దీపంలావుంది. చాలా తెలివైనది. ...చాలా నీతిమైనదని తెలుస్తాను."

"ఏమన్నారూ?"

"పరపురుషుడు తన్నుతాకినందుకు ఆపిల్ల చాలా ...పడుతోంది"

"అయితే వకపని చేస్తారా?"

"ఏమిటది?"

"ఆపిల్లతల్లిని మాతోటలోకి వకమాటు పంపించ...రా?"

"దానికేమి?"

"అయితే సరే."

ఇట్లుచెప్పి పంతులు సెలవు పుచ్చుకొని బయలుదేరెను. ప్రకాశముగూడ దీక్షితులను నమస్కరించి బయలుదేరెను. రాత్రి పదిగంటలకు సమ్మతి ప్రకాశమును పంపివేసి పంతులు తనతోటకు వెడలిపోయెను.

౪

దీక్షితుని సత్రసానమును విని సానులందరును వెళ్లిపోయిరి. పంతులకు వేశ్యలనిన బద్ధవైరమని అందరు ఎరుగుదురు. ఎందుకో యెవరికి నేమియు తోచలేదు. రాజామణి బయలుదేరగా పెద్దసాతురుగూడ వెంటబడెను.

రాత్రి యెనిమిదిగంట లైనది. అప్పుడే భుజించివచ్చి పంతులు వెన్నెలలో పడకకుర్చీమీద కూర్చుండెను. సానులు వచ్చి నమస్కరింపగా అతను కూర్చుండ నోరెను; గాని తల్లికూతుళ్లు ఇద్దరును వినయమును జూపి నిలిచియే యుండిరి. అందుకు పంతులు "లోకంలో జరిగే సంగతులు నాకు బాగా తెలుసును. ఎటువంటి వాళ్లుగూడా మిమ్మల్ని చూచోమనడం తమకు అగౌరవమని భావిస్తారు. కాని నావుద్దేశం అది కాదు. నాయెదుట మీరు ఆకుర్చీలమీద కూచోడం నాకు అమర్యాదకాదు. ప్రస్తుతం హిందూసంఘం స్త్రీల గౌరవాన్ని మరిచిపోయి వుంది. అందుచేతనే దేశం యిప్పుడిలావుంది. ఇంగ్లీషు దొరతనం రాబట్టిగాని లేకపోతే మనం యింకా అధోగతిపాలై వుందుము. నోరుమాలిన వయస్సులో మీ కీపాడు వృత్తిలో ప్రవేశపెట్టబడ్డారు. మీవృత్తిని నే నసహ్యించుకుంటాను; కాని మంచి వుద్దేశంతో కబురుపంపించాను గనుక మిమ్మల్ని గౌరవించడం నావిధి. ఒక్క నాభార్యతప్ప తక్కిన స్త్రీలంతా నాకు తల్లులూ, తోడబుట్టుపడుచులునూ. కనక మీ రాకుర్చీలమీద కూచోండి" అని చెప్పెను. చేయు నదిలేక సానులు కూర్చుండిరి. "వీరేశలింగం పంతులుగారు యిలాంటివారా!" అని సానులు ఆశ్చర్యపడిరి. పంతు లడుగగా రాజామణి తన కుటుంబపు సంగతులన్నియు చెప్పెను. పంతులు యిట్లు చెప్పెను.

"నేనిప్పు డొకసంగతి చెబుతున్నాను. ఉలికిపడకండి. రాజామణీ! నువ్వు పెద్దదానవు. నీకు సంగతు

లన్నీ తెలుసును. [illegible] కష్టమో, సుఖమో, [illegible], కష్టమో అనుభవి స్తూ వున్నావు. కనక రంగనాయికను పెళ్లి చేయకూడ దూ? ఆ ప్రయత్నంగా నాకు పురుషుడు తన్ను తాకినందుకు ఆమె విచారిస్తోం దని చెబుతున్నావు. సంసారినికి వుండ వలసిన శీలసౌశీల్యం ఆమెకు పూర్తిగా వున్నట్లు నాకు తోస్తూవుంది."

"మాపిల్ల [illegible] వుండటానికే మున్ముందు [illegible] తూ వుండండి."

"అది శుద్ధాబద్ధం. యిప్పుడడిగి చూడు."

"ఇప్పటికీ దానికదే అభిప్రాయమండీ. [illegible] [illegible] అడిగి చూడవచ్చు."

"[illegible] నాకలాంటి అవకాశమయిస్తే యింకేం [illegible] దేమిటి! రంగనాయకి నిప్పు డిక్కడికి రప్పించగలవా!"

రాజామణి చెప్పగా పెద్దకూతురు బండివైపుకై వెడలిపోయెను. ఈప్రస్తావము ఆమె చెప్పగా యింట నందరును తెల్లబోయిరి. రంగనాయకి మాత్రము యింక ను వినుటకాత్రము చూపెను. ఆమెకు "భోగం దైతే మాత్రం? ఎదిగినపిల్ల. తప్పుకాదూ!" అనుమాట స్ఫుర ణకు వచ్చెను. తోడనే ఆమె బయలుదేరెను. అదిచూచి తక్కిన అక్కలు ముగ్గురునుగూడ బయలుదేరిరి. అందు కు వారిసరసులు తోలుత సమ్మతిని జూపిరి; [illegible] తుద కంగీకరించిరి.

వీరు వచ్చులోపల పంతులు రాజామణి కనేక విషయములు చెప్పెను. రాజామణిగూడ చాలసేపు వాదించినది. "సానులు వుండవమా, మానడమా అంటే మానడానికి వేనేకాదు సంఘమే వప్పుకోదు; కాని నా బిడ్డకి మీరు పెళ్లిచేస్తానంటే మీరుచెప్పిన కారణాలవల్ల వప్పుకుంటాను. సాధ్యమైతే మీరు ప్రయత్నించవచ్చు" నని యామె చెప్పినది. ఆమె యీమాటలు ముగించు చుండగా అందరును వచ్చిరి. అందరికంటెను ముందుగా రంగనాయకి పంతులుకు నమస్కరించి [illegible] నిలిచి పంతులు పిలువగా యెదుటికిబోయెను. అందు [illegible] దించి పంతులు లేచినిలిచి, రాజామణినిజూచి "మీరు [illegible] చెప్పుండవచ్చును నీకూతుర్ని. మామాటలు వినక [illegible] [illegible] వుండేటంత దూరంగా [illegible] మాటలు చెప్పవలసివున్నాయి. [illegible]. రాజామణి యందు కంగీకరింప [illegible] బయలుదేరెను. పిలువకుండనే రంగనాయ[illegible] [illegible] వెళ్లెను.

పంతు లొక చెట్టుక్రింద కూర్చుండ[illegible] [illegible] కూర్చుండెను. వివహ నిరువురు[illegible] [illegible] ప్రారంభించిరి; గాని అది యెవరికిని [illegible]

అక్కడ యేకాంతసంభాషణ [illegible] యిక్కడ గుసగుసలు ప్రారంభమయ్యెను. [illegible] పెళ్లి చెయ్యకూడదటే!" అని తల్లి య[illegible] [illegible] రు సందుకొనిరి. "కన్నెరికంతరవాయి[illegible] [illegible] గా యిప్పుడెవరు పెళ్లాడుతారూ!" [illegible] యడిగెను. "అదికూడా సానయితే మన[illegible] [illegible] యినాని పనివుండదు" అని యొకతె [illegible] "కేసు యేమవుతుందో తేలీదాకా యేమాట[illegible] [illegible] యింకొకతె యనియెను. "సానరికంలో [illegible] కష్టాలు మనం చూస్తూనే వున్నాము. పం[illegible] చెప్పేమాటలుగూడా బాగానే వున్నాయి" [illegible] [illegible] చెప్పెను. ఒక్క అరగంట గడచినతరువా[illegible] [illegible] వచ్చి కుర్చీమీద కూర్చుండగా, రంగనా[illegible] [illegible] చెంత నిలిచెను. "ఇప్పుడడగండి యేం చెప్పు[illegible]" అని పంతులనగా అందరును ఒక్కమారే "రంగా[illegible] [illegible] తావా?" అని యడిగిరి. వెంటనే ఆబాలిక [illegible] [illegible] తో "ఆడతాను" అని చెప్పెను. పంతుల[illegible] [illegible] వెల్లివిరిసిపోయెను. సానులకు విద్యుదా[illegible] [illegible] నట్లయినది.

"నా ప్రయత్నం చాలావరకు ఫలించిం[illegible] [illegible] రేమంటారూ?"

"చెప్పడాని కేంవుంది? మారంగమ్మ [illegible] ముకటినుంచీవేరే. అది యిదివరకు కప్పుడప్పుడు "[illegible] తాను" అంటూనే వచ్చిందిగాని ఆకోరిక యింత [illegible] గా వుంటుందని మేము అనుకోలేదు"

"సరే."

[illegible] ఉద్దేశం [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] [illegible] అనుకుంటూ వు[illegible]ను. ఏమనే[illegible] [illegible] స్త్రీలు వుంటారని, కుల స్త్రీ[illegible] [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] స్త్రీకి [illegible] [illegible] [illegible] కనక అందాకా పెళ్లిచెయ్యకుండా వుంటే [illegible]."

"[illegible] పెద్దవిషయాలు [illegible] వున్నా [illegible] చెప్పే మాటన్నిపట్టి చూ[illegible] శీలసౌశీల్యము [illegible] పెళ్లిచేస్తే మంచిదని [illegible]."

"అవునండి."

"అయితే అసలు పెళ్లియొక్క వుద్దేశం యేమిటి? [illegible] సంపత్తి అని ఆపస్తంబాదు[illegible] చెప్పేరు. ప్రజో [illegible] లలో గూడావుంది కనక [illegible]మే ఆతెం ప్రధానం. అనగా స్త్రీగాని పురుషుడుగాని ఏక[illegible] [illegible] విడిచిపెడితే వారి [illegible] భ్రష్టమైపో [illegible]."

"అందుకు సందేహం వుందా[illegible]?"

"[illegible] యెవరు చెప్పగల[illegible]! దీనివల్ల వివా[illegible] [illegible] స్త్రీకి పురుషునికీగూడా [illegible] అని తేలు[illegible]. హిందువులు పురుషుడు [illegible]చారిగావుండి [illegible] అంగీకరిస్తారు; కాని స్త్రీ [illegible] వుంటే గోల [illegible]. పురుషుడు ఎన్ని పెళ్లిళ్లు [illegible]కున్నా వూరు[illegible]; కాని స్త్రీపునర్వివాహం [illegible]కుంటానంటే [illegible] పడతారు. పురుషుడు [illegible] విడిచిపెట్టి[illegible] ఆమె జీవితాన్ని [illegible] యింకో స్త్రీని [illegible] తే యెవరూ యేమీ అనరు[illegible] స్త్రీకి అలాంటి [illegible] గారం చేస్తుంటారు. మొత్తానికి [illegible] సంఘంఅంతా [illegible] నిండివుం[illegible] యింత[illegible] [illegible] పోయింది."

"చిత్తం."

"[illegible] అందుగా వుండవచ్చును. మాకే [illegible] అన్ని [illegible] వుండవచ్చుగాని హిందూ [illegible] ప్రపంచంలో లేదు. ఈజాతి [illegible] పెద్దపెద్ద [illegible] గాని [illegible] అవా[illegible]గా [illegible] కట్టుబడ [illegible] సంఘం [illegible]."

"చిత్తం."

"ఇక యిలా వుంచనియ్యి. [illegible] వచ్చాను. నా ప్రయత్నం చాలావరకు ఫలించింది. పర్య వసానం రేపుసాయంత్రం చెబుతాను. రంగనాయకి స్త్రీరత్నం. ఆమెకి తగిన పురుషరత్నం నా దృష్టిలో వున్నాడు. అతడంగీకరిస్తే రేపురాత్రి అతనూ నేనూ మీయింటికి వస్తాము. అతడంగీకరించకపోతే నేను మీతో యిక మాట్లాడను. ఎవణ్నో వకణ్ణి తీసుకు వచ్చి రంగనాయకను పెళ్లిచేయడం నాకిష్టం లేదు. నేను వచ్చినా రాకపోయినా రేపురాత్రి పదిగంటలుమొదలు [illegible]గంటలదాకా మీయింటో నువ్వూ, నీకూతు ళ్లయిదుగురూ తప్ప మరివక స్త్రీగాని పురుషుడు గాని వుండకూడదు [illegible] పుగాగాని తరవాతగాని—అంటే అయిపోయేదాకా రంగనాయకి పెళ్లిసంగతి యెవరికీ— నీఅల్లుళ్లకీ, కొడుక్కీ కూడా—తెలవకూడదు."

"నాకొడుక్కి తెలవకపోతే యెలాగండీ?"

"తెలవకపోతేనే మంచిదని నావుద్దేశం."

"అంతఃకలహాలు—"

"అవునవును. ఈరహస్యం సంగతి ముందతనితో గట్టిగా చెప్పు. రహస్యభేదనం అయిందంటే కొన్ని చిక్కు లు వున్నాయి."

"చిత్తం."

"మరి మీ [illegible] వెళ్లండి."

"[illegible]."

"శుభం. మీమంచిబుద్ధికి నేను చాలా సంతో షించాను. ఈశ్వరుడు మిమ్మల్ని రక్షిస్తాడు. రంగనా యికి పెళ్లిచేయ[illegible]తినా అది నాజీవితానికంతా ప్రకాశం కలిగిస్తుం[illegible]. మరివెళ్లండి."

[illegible] పంతులుకు నమస్కరించి [illegible]

వేరితి. పంతులు "రంగా!" అని పిలువగా [illegible] పంతులుగారి [illegible] "అమ్మా! నీకు [illegible] దేమీలేదు. నీయూలాగా [illegible] కాపడకుండు. కేశం కాపడకుండి. [illegible] [illegible] తల్లీ! రేపు రాత్రి [illegible] [illegible] అని చెప్పెను. [illegible] "[illegible]" [illegible] బ్రహ్మానందపరవశ చెయ్యెను.

౫

[illegible] మరునాటి రాత్రి [illegible] బలకి పంతులు రాజామణి యింటికి వచ్చెను. రాజామణి స్వాగతమిచ్చి చూడగా పంతులు వెనుక ప్రకాశ [illegible] ను. రంగనాయిక సిగ్గుపడెను. ఆమెయక్కడ [illegible] పోయిరి.

పంతులు కుర్చీమీద కూర్చుండగా ప్రకాశ [illegible] నివాసముల సన్నిధిని కూర్చుండెను. సాను [illegible] యెదుట కూర్చుండిరి. పంతులు పిలువగా రంగనాయిక ఆతనికుడిప్రక్కన నిలిచెను

"వరుణ్ణి తీసుకొనివస్తానని నిన్న రాత్రి చెప్పెను. [illegible] అలా [illegible]. ఇతణ్ణి మీరు చూసేవున్నారు. ఇతనిమీద [illegible] వున్నారు. అయినా రంగనాయికని పెళ్లాడడానికి యింతకంటే మంచివరుడు పృథివిమీద లేడు. ఇతను స్వచ్ఛమైన వెలనాటి కుటుంబంలో పుట్టి పెరిగాడు. కాని [illegible]. 'మా'అన్న శబ్దం లేదు. తల్లిదండ్రీకూడా లేరు. ఒక్క సోదరిమాత్రం వుంది. ఆమె భర్తతో కాపురం చేసుకుంటూవుంది. ఇతను [illegible] కొని వక్కతిరగటిలోనైనా అపజయం అనేది లేకుండా [illegible]. ఈమేటితో — అంటే [illegible] బి. యే. అయిపోతాడు. ఇతనికున్న ధనం అంతా అదే [illegible] సంవత్సరాలనుంచి నాశిష్యుడుగా వున్నాడు. [illegible] క్రిందట వివేంతువుని పెళ్లాడడానికి నిశ్చయించుకున్నాడు. అయితే యిప్పుడు బ్రహ్మసమాజం [illegible] [illegible] [illegible] వివయవతి, [illegible] [illegible] పెళ్లా[illegible] [illegible] పెళ్లాడదా[illegible] [illegible]. ఇతను [illegible] గోదావరిలో [illegible] [illegible] పట్ట[illegible] అతను [illegible]. ఇంకేమిటి?"

"[illegible] [illegible] ప్రస్తుతం [illegible] [illegible] [illegible] చెడ్డ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] వున్నాయి. కాని మంచివారు [illegible] [illegible] కొందరు [illegible] [illegible]. అగ్రజాతులలో [illegible] పెళ్లాడ[illegible] డిలేనా పిల్లలతో అనేకమంది కులస్త్రీలు [illegible]

"నువ్వన్నమాట చాలా మంచిదే. [illegible] వున్నాయి: పెళ్లిచెయ్యడా[illegible] అంగీకరించడం వరకట్నం; [illegible] [illegible] అగ్రజాతుల యువకులు సిద్ధపడడం అంత[illegible] రంగనాయిక పుణ్యం మంచిది కనక నువ్వు[illegible] [illegible] వలుకున్న అంగీకరించారు."

"మీరు తెచ్చేవరుడు నాకిష్టమే. [illegible] యేమంటుందో!"

"తక్కిన [illegible] [illegible]?"

"ఏమ్రా?"

"నాకిష్టమే."

"నాకంగీకారమే."

"నాకు వప్పుదలే."

"నాకూ సంతోషమే."

"శబాష్! ఇక రంగనాయిక సంగ[illegible] నిన్నరాత్రే అంగీకరించింది. లేకపోతే [illegible] [illegible] యిక్కడికి తీసుకురాకనే పోదును. [illegible] [illegible]. అమ్మా! రంగ[illegible] [illegible] చెప్పు."

"నేను [illegible] పెళ్లాడతాను."

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] పంతులు [illegible], ప్రకాశము [illegible] [illegible] [illegible] పంతులు [illegible] [illegible] (అనాదినియుల [illegible]) [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] సమయలందరిని [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] మీ [illegible] వుండాలి. [illegible] [illegible]. పెళ్లినాటి [illegible] మీకు [illegible] [illegible] పిలుచు [illegible] [illegible] అని చెప్పవచ్చు. [illegible], [illegible] ఆశీర్వదించడానికి [illegible] పెద్ద [illegible] వస్తారు. అందర్నీ మీరు [illegible]. [illegible] [illegible] మాత్రమే [illegible] అందరికి [illegible]" అని చెప్పి [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. పెద్దక్క "శాంతమైనవాడు" అనియెను. [illegible] తెప్పించినక్క "ఆనాడే గోదావరిలో నేను [illegible] [illegible] లేదు. [illegible] రంగమ్మకి [illegible] [illegible] క్రాపింగు [illegible] యెంతో [illegible]. కళ్లల్లో నిదానమూ, [illegible] వున్నాయి. మొగం కలకల్లాడుతుంది" [illegible] "[illegible] యేళ్లకంటె ఎక్కువ [illegible]. నాకు [illegible] యెంతో చక్కదనం" అనియెను. నాల్గవక్క "పొడుగూ [illegible] [illegible] కూడా కాదు. అన్నివిధాలా [illegible]" అనగా రాజామణి "బి. యే., [illegible], పెద్దవుద్యోగం అవుతుంది. రంగం[illegible]" అనియెను. ఇల్లు కొంతదూరమైన తరువాతే [illegible] జాగ్రత్త" అని చెప్పి రాజామణి [illegible]. [illegible] [illegible] సరసులు వచ్చు [illegible] ఆ యక్కచెల్లెండ్రు ప్రకాశము సంగ[illegible] చెప్పుకొనుచుండిరి.

౬

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] అంతయు [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] ప్రయత్నించెను [illegible] [illegible]. [illegible] "[illegible]" [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ఇప్పుడు [illegible] [illegible] అంగీకరింపని [illegible] [illegible]. అయినను [illegible] [illegible] [illegible]. రంగనాయిక [illegible] [illegible] [illegible] వచ్చెను; గాని [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] "[illegible] [illegible]?" అని ప్రశ్నోత్త[illegible] [illegible]. "పెళ్లికొడుకెవరో చెప్పండి" అని యడు[illegible] గా రాజామణి "మీ [illegible]?" యని [illegible] [illegible].

[illegible] రావదీక్షితుడే విచారణకు వాయిదా [illegible]. "[illegible] పెళ్లిచేస్తారు [illegible]"యని పోలీసు లడుగగా దీక్షితుడు "దానికల్ల [illegible] యేమిటి?" అనియడి [illegible]. "మీ కేసుకోసం మనుష్యుల్ని పెళ్లిమానుకోమంటారు [illegible]?" యని రాజామణి యడిగెను. "[illegible] కేసుకీ సంబంధం యేమిటి? మీ ప్రయత్నాలు మీరు మానవద్దు. ఇందులో నా పెత్తనం యేమీ సాగదు. [illegible] నేను మీ[illegible] చెయ్యమంటే అలా [illegible]" అని [illegible] చెప్పెను. "కేసు తీసేసుకుంటాం మాకు [illegible] చెప్పు" అని ప్రకాశము వచుగగా నాతడు "[illegible] యీ ప్రస్తావన తెచ్చారంటే మీసంగతి దొరకి [illegible]" [illegible]. వారిని [illegible] వచ్చిన వైశ్యయువకుడు "ఆ [illegible] మిమ్మల్ని పిలవమంటే [illegible]. ఇందులో నా [illegible] యేమివుంది?" అనియెను. వివాహముసంగతి దీక్షి[illegible] [illegible] చెప్పగా "పెళ్లిపిలుపుచెయ్యడానికి మన [illegible] అధికారం వుందా?" అనియెను. [illegible] [illegible] మొగము దిగాలు [illegible].

సత్యులు ఇక వృత్తిలో పెళ్లికొడుకులు రాకపోయినా తెలుసుకోవడానికి అనిచెప్పెను; గాని యెవరును అప్రస్తుతమైన మాటేమనలేదు.

వివాహానికి వచ్చినది. మాధవరావు గృహాలంకారమున కొంత్త వస్త్రము చూపెను. సవారులు అర్ధ పరవస్తువుల వర్ణించి సమర్పిచ్చిరి. రాజామణి వస్త్రాభరణము బయటికి తెచ్చి ఇద్దరు దాసీలతో వెళ్లి బంధువుల నందరిని పెళ్లికి పిలిచెను. అందరును "పెళ్లి కొడుకెవరు?" అని యడిగిరి. గాని వారికి "మాధవరావుగారు!" అని మాత్రమే ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను. వీరేశలింగము పంతులు గూడ రావలసినవారి నందరిని ఆహ్వానించెను. దీనితో పట్టణమంతయు కదిలిపోయెను. 'నాయనలారా! మేము అసూయక శిష్యులకో భోగందాన్ని కట్టిపెడుతున్నారా మా పంతులు' అని సంస్కారవిముఖులు గోల ప్రారంభించిరి. 'వితంతువులకు మళ్లీ పెళ్లి చెయ్యడం బాగానే వుంది. భ్రష్ట సాంకర్యం కూడా చేస్తారు పంతులుగారు' అని సంస్కారాభిమానులు చెప్పుకొనసాగిరి. "అసహనం వున్నా, ద్వేషాలు వున్నా, హేమ్మతగ్గులువున్నా అవన్నీ నవలలో వర్ణనలకే పనికి వచ్చినట్టాయి. ఈకులపద్ధతి యెంతత్వరగా నాశనమైతే దేశం అంత త్వరలో బాగుపడు"నని బ్రహ్మసమాజసభ్యులు చెప్పసాగిరి.

సాయంత్రమైనది. అనుచరవర్గముతో పంతులు రాజామణి యింటికివచ్చెను. ఆయమ్మ రులము దోకనైయున్న ప్రకాశమును నదిసెలు జలకమాడించి అలంకరించి తెల్లని పెండ్లిపీట వేయుమని అక్కడికి సమీపమున నున్న గదిలో నుంచిరి. పంతులు వీధి గుమ్మమున నిలిచి వచ్చిన పెద్దల కందరికి స్వాగత మిచ్చెను.

జిల్లాజడ్జి, సబుకలెక్టరు, కాలేజిప్రిన్సిపలు, తహసీలుదారు, మాజస్ట్రేటు, కోర్టుమున్సబులు, సబుజడ్జి, పోలీసు పెద్దదొర, చిన్నదొర, సర్కిలుఇనస్పెక్టరు, కొందరు ప్లీడర్లు, రామదీక్షితులు; పెద్దల సంపాదనతో తగుమనుష్యు లనిపించుకొనుచున్న నిర్వ్యాపారులు, మున్నగువారందరును వచ్చిరి. నాలుగిండ్లవంతి కనుక నది సరిపోయెను; గాని లేకున్న అందరును వీధిలోనిలు వనలసినదే.

ఏడున్నర యైనది. పంతులు [illegible] పంచెను. రాజామణి రంగనాయకులు తెచ్చి వుంచినదిచ్చెను. పంతులు కనుసన్నమీద పెద్దనాతుడు కట్టు తీయగా ముసిముసి నవ్వు కాళయువచ్చి రంగనాయకులెంట కూర్చుండె. స్త్రీలు మిన్నునుట్టినట్టు మంగళవాద్యము లంటెను. కొందరు "శభాష్" అనిరి, కొందరు ఆశ్చర్యపడిరి. కొందరు అసహ్యపడిరి. కొందరు నవ్విరి. కొందరు యూల పంతులుకట్టుబడులకు కొనియాడిరి. కఠినముల చెప్పుకొనిరి.

యుక్తసమయమున యుక్తరీతిని [illegible] ములన్నియు మూగెను. నాయకుడు మంగళహారతి యిచ్చినపిదప పంతులు సభా దీని సభలో నున్న తానసములమాని కార్య గిన దంపతుల పరప్పరించెను. పిదప ప్రి యిట్లు చెప్పెను.

"ఆంధ్రదేశచరిత్రలో ఈనిమయం ప్రత్యేక లో వర్ణించదగ్గది. ఈవివాహంవల్ల ఈనుప్ర శోభ కలిగింది. ఈవివాహంయొక్క పూ అంతా పంతులుగారు బాగాచెప్పివున్నారు. సమయములో నారుపూనుకొనక పోయినచో లో నూతనాధ్యాయాన్ని ప్రారంభింపచేసిన య కుంభీపాకనరకంలో మగ్గిపోయివుండును. తల్లుల అవివేకంవల్ల యీజాతిలో యింకా యిలాంటి చాలామంది చెడిపోతున్నారు. సంగతులన్నీ ధిస్తే యేవేశ్యకూడా తనబిడ్డను సానుచేసుకో సాహసించలేదు. దీనికంతకీ అగ్రజాతుల స్వార్థం ఔదాసీన్యంకొంతా కారణాలై వున్నాయి. మీ లోవుండే ఆచారాలు యిప్పటికి చాలావరకు శాస్త్రానికీ, ప్రపంచసభ్యతకీ గూడా దూర వున్నాయి. ఈసంగతి తెలిసికోవడం వారి సంఘాన్ని మంచిదారిలో నడిపబూనుకోవడం యెత్తూను. ఈవిషయంలో ఆంధ్రదేశానికల్లా వీరేశలింగం పంతులుగారే కనుపడుతున్నారు. వారి విద్యాంసులూ, సరసకళవారూ, మంచిదెద్దా

[illegible] సముఖా లేరిగినవారూ, దేశంయొక్క [illegible] నేటికి, నిరాలో గాఢమైంది వుండ [illegible] యీ కన్యాదానందేహాన్ని చేసి; దాన్ని బాగా [illegible] యింట్లో పెట్టుకొనారు పంతులుగా [illegible] కనబడుతున్నారు. వారు స్వతంత్రంగా శంకరదాసా [illegible] శువాత పంతులుగారు మళ్లీ అంతవారని [illegible] కమా సందేహంలేదు. పంతులుగారి వృద్ధాశ [illegible] చేవారు కొందరుండవచ్చు లేకపోయి. పంతులు [illegible] మాన్ని పాడుచేస్తున్నారనడమే కాని తాము [illegible] న్ని పునరుద్ధరించడానికేం వారు కోరినా [illegible] డం లేదు. చెడిపోయిన సంఘాలని బాగు [illegible] న్నప్పుడు పూర్వశాస్త్రానుసరణం యెప్పుడూ [illegible] సాధ్యంకాదు. పూర్వం యెప్పుడో నిర్ణయింప [illegible] నియమాలలో కొన్ని కాలాన్ని బట్టీ, సంప [illegible] బట్టీ, పాత్రలబట్టీ, ప్రభుత్వాన్ని బట్టీ దిద్దబూనే [illegible] సహ్యంగా కనబడడం ప్రపంచకం అంతటా [illegible] దంతవరకు సంస్కారాన్ని నడిపిన యే ఆచా [illegible] డా కేవలమూ పూర్వశాస్త్రాలను అనుసరించి పనిచెయ్యలేదు. అలా చెయ్యలేదుకూడాను. [illegible] సామర్థ్యం వల్లనైతేనేమి, సంస్కారకైము [illegible] లేనేమి, పంతులుగారిమనసని ఈప్రస్తుంలోని [illegible] కులు గ్రహింపలేకపోవచ్చును; గాని వారు [illegible] యులుగా వుండడంవల్ల నాకా లేజీ చాలా [illegible] అదని నేను నమ్ముతున్నాను. వారిస్నేహంవల్ల [illegible] ం పెరుగుతూవుండని నేను చాలా ఆనందిస్తు [illegible]. అయితే కేటినవరకూ వారిఅనుచరులలో వారికి [illegible] తు లేకపోయినందుకు నేను చాలా విచారింను [illegible] ను. తెలుసుకుంటే—శ్రద్ధచేస్తే మా ప్రకాశం [illegible] వాడు కావచ్చును ప్రకాశం నాప్రియ [illegible] డు. నా కాలేజీకంతకీ దీపంవంటివాడు. నేడు [illegible] ఒక పతితసంఘంలోని పిల్లని పెళ్లాడడంలో [illegible] విద్యాధికతకు తగిన ఔన్నత్యాన్నీ, జ్ఞానానికి [illegible] వితకుతనీ, తన అభిజాత్యానికి తగిన ఔదా [illegible] న్ని వెల్లడించి స్తుతిపాత్రుడైనాడు. ఈ సాహస [illegible] వల్ల అతడు ఇప్పటి శిథిలసంఘానికి కొంచెం [illegible] అయినా ఈ బాలికాదత్వంయొక్క సాహచర్యం [illegible] అతని జీవితం ప్రకాశమానమై అనేకులకు ఆదర్శం

కాగలదు. ఇప్పటికి మన హిందువులలో కొందరు వేశ్యావృత్తిని తగ్గింప బూనుకొనివుండడం మంచిదే; గాని ఉపన్యాసాలవల్లా, వ్యాసాలవల్లా తీవరం ప్రయోజనం కలగదు. నేను ఆనేక కారణాలవల్ల వేశ్యాకులంలో వున్న కన్యలను వివాహంలో చేరవలసిన లేరు. అందేత సంస్కారం ప్రారంభం కావలసిన ఈ సందర్భసమయం లో అగ్రజాతులవారుకులు ఆ బాలికలను పెళ్లాడడానికి ముందుకు రావలసి వుంది. అగ్రజాతులు ఆజాతికి చేసిన ద్రోహం యిట్టి పనులవల్లనే తీరుతుంది; గాని మాటల వల్లా, సానుభూతివల్లా కాదు. ఈ సందర్భంలో యీ బాలికయొక్క తల్లినిగురించి కొంచెం చెప్పవలసివుంది. నలుగురు మాతృదేవి కులవృత్తిలో పెంచిన ఆమె ఈబాలిక విషయంలో చాలా మంచిపని చేసింది. ఈశ్వరుడు ఆమెని పాపాలనుంచి విముక్తి కలిగించడానికి. ఈపని వక్కటే చాలు. ఆమెనీ, ఈ కుటుంబంలోని తక్కిన వారినీ నేను చాలా ప్రశంసిస్తూ ఈదంపతులను రక్షించవలసినదని పరమేశ్వరుణ్ణి ప్రార్థిస్తున్నాను."

ఈ యుపన్యాసము ముగిసిన తరువాత పోలీసు పెద్దదొర లేచి వివాహమునకు సంబంధించినవారి నందరిని వినుతించి "ఈవరునిమీద మేము పెట్టినకేసు శిక్ష తగ్గించుకుంటా"మని చెప్పెను. రామదీక్షితుడు లేచి తనకు తెలిసిన సంగతులన్నీ తెలిపి, "కన్యారికం ప్రస్తావనచేసిన మాధవరావు నేడు ఈ వివాహసందర్భంలో చాలా హుషారుగా వున్నందుకు ఆనందిస్తూ వధూవరులను ఆశీర్వదిస్తున్నా"నని చెప్పెను. ఇంకను మరికొందరు ప్రస్తావించిరి. చివర రాజామణి సమయోచితముగా కొంచెము చెప్పి వచ్చినవారందరికీ తన కృతజ్ఞతను తెలిపి, వధూవరుల నాశీర్వదింపవలెనని కోరెను.

ఈ సంభాషణలన్నియు విని అచ్చట నున్నవారందరును సంతృప్తులైరి. అనేకులు వధూవరులకు వెలగల పారితోషికము లిచ్చిరి. ప్రిన్సిపలు వధువునకొక ఉంగిరమును, వరునకొక రిస్టువాచిని ఇచ్చి "నాశిష్యుడైన ప్రకాశం సత్వ తిని వరించి నేనెప్పుడూ శ్రద్ధచేస్తూ వుంటా"నని మాట యిచ్చెను.

అంతయు నైనతరువాత మాధవరావును, మరి కొందరు దాసిని బంధువులును వచ్చినవారికి తాంబూల

తోంబూలము [illegible] రాత్రి [illegible] [illegible] ఆకేష [illegible] భోజన ము [illegible] [illegible] [illegible] రాత్రి [illegible] జరిగెను.

ఈ వివాహ [illegible] పత్రికలు [illegible] [illegible] [illegible] కల్పించినవి. దేశభ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] కూడ

సంపాదకుడు

ఈశ్వరోపాలంభనము

నాదెళ్ల వెంకట్రావుగారు

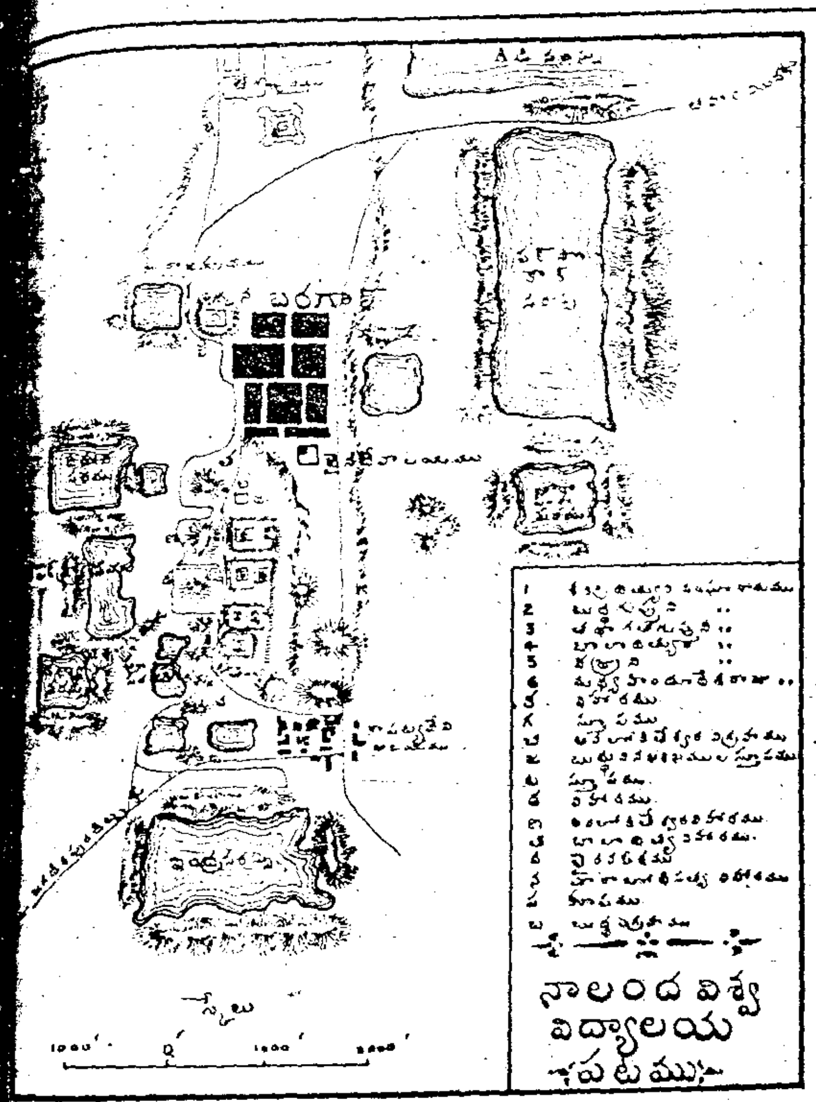
సతతంబు [illegible] భవస్యచ్చింత, [illegible]
స్మృతమైనానను [illegible] [illegible]; విహా
గతతుల్ [illegible] గద [illegible]! రేపు మా
బ్రతుకే [illegible] దేవా! సర్వేశ్వరా!

మ. జగమెల్లన్ బహు దుఃఖసంకులము [illegible]
[illegible] నీకు [illegible]? నీ [illegible] లోకంబు లి
ట్లగు [illegible]? తే [illegible]? కానిచో
నగుబాటౌననదేమి [illegible]! [illegible] సర్వేశ్వరా!

శా. [illegible] వచింపన్ [illegible]
మీ కర్తవ్యము [illegible] నేనపుడు నేమీ [illegible]
[illegible] భేద మొందగలదో? [illegible]
లోకంబునకు [illegible] తెలుపు మా [illegible] సర్వేశ్వరా!

శా. మాయాశక్తి [illegible] సామర్థ్యంబు పూజ్యంబు? తే
[illegible] గల్గియుండె?
[illegible] యుభయ ప్రభావములు [illegible]? కాకున్నచో
[illegible]! [illegible] సర్వేశ్వరా!

నాలంద విశ్వవిద్యాలయము

పటము ౧